

Fremtidens bosætning i mindre landsbyer og landdistrikter

Del 1: Sammenhængen mellem bosætning, befolkningsudvikling og landsbyers faciliteter på en række områder

Fremforsk, Center for Fremtidforskning

Direktør, fremtidforsker, ph.d. Jesper Bo Jensen

Forskningschef, cand.scient.pol. Marianne Levinsen

Juli 2022, www.fremforsk.dk

Finansieret af [Forenet Kredit](#)

Indhold

Indledning	3
Befolkningsudviklingen bestemmes af tre tal	4
Konklusion	5
Hvad gør en forskel?	5
De bedste landsbyer – hvad kendetegner dem?	6
Et kompliceret billede	6
Landsbyer efter størrelse	7
Kapitel 1. Udviklingen i landsbyer og landdistrikter	8
Sognekort for befolkningsudviklingen	9
Sognekort for nettotilflytning	10
Sognekort for nettofødselsoverskud	10
Nettoindvandringen til sogne	11
Det generelle billede af landsbyer	13
Landsbyerne i undersøgelsen	13
Udviklingen på en række områder fra 2015 til 2022	14
Størrelse har væsentligt betydning.....	17
Et blandet billede	19
Kapitel 2. Rangordning af enkelte landsbyers udvikling	20
Landsbyer med succes med befolkningsudviklingen	22
Landsbyer med succes med hensyn til nettotilflytning	23
Landsbyer med succes med hensyn til fødselsoverskud	25
Nettoindvandring til landsbyerne	26
Succes har mange opskrifter	27
Kapitel 3. Hvilke faktorer påvirker udviklingen i landsbyerne?	28
Skole i landsbyen.....	28
Daginstitution i landsbyen	29
Gymnasium og erhvervsskole	30
Dagligvarebutik	31
Fjernvarme	32
Landsdel og landsbyudvikling	33
Indkomst og udvikling	34
Kapitel 4. Sammenhængen mellem de forskellige forklaringer	36
Landsdelene i undersøgelsen	36
Interaktion præger billedet.....	38
Appendix om data	40
Appendix Bornholm	42

Indledning

De mindre bysamfund i landsbyer og landdistrikter danner rammen om mange flere menneskers liv, end de fleste her i landet egentligt er klar over. Der bor flere mennesker i landdistrikterne i Danmark end der bor i Københavns kommune. Per. 1. januar 2022 var der ca. 692.500 indbyggere i landdistrikterne og blot ca. 644.000 borgere i Københavns kommune.

Ser vi på de mindre landsbyer med 200 til 2000 indbyggere bor der ca. 700.000 indbyggere i disse samfund. Samlet bor der flere mennesker i de mindre landsbyer og landdistrikter, end der bor i hele Hovedstadsområdet. Per 1. januar 2022 boede der i de mindre samfund der ca. 1,4 mio. mennesker i de mindre samfund mod 1,35 mio. personer i Hovedstadsområdet.

Når vi tænker over, hvor meget omtale og opmærksomhed Hovedstadsområdet får i alle typer af medier, og hvor lidt opmærksomhed, der gives landsbyer og landdistrikter de samme steder, forekommer det ude af proportioner i et demokratisk land, hvor den offentlige debat gerne skulle afspejle alle borgeres liv og levevilkår. Hovedstaden får alt for meget opmærksomhed i forhold til størrelse, og landsbyer og landdistrikter alt for lidt.

Denne analyse vil ikke kunne ændre på dette forhold. Der skal andre midler til. Men den vil kunne sætte fokus på tilflytning og boligudvikling i disse områder i fremtiden. Der er tale om en fremtid, der ikke ser nær så dystert ud, som det ellers ofte er blevet fortalt de senere år.

I analysen fra 2021 af "*Fremtidens boligmarkedet frem mod 2030 og 2030*" udarbejdet af Fremforsk pegede vi på, at billedet af udviklingen i både landdistrikter og forskellige størrelser af landsbyer er blandet og forskelligt. Nogle har fremgang på en række områder, medens andre er langt mere præget af tilbagegang.

I analysen fra 2021 fremgik det klart, at der var nettotilflytning til et eller flere sogne i alle kommuner i Danmark i 2020 - også de kommuner, som var ramt af tilbagegang i befolkningen. Derfor kan man ikke konkludere, at det er bestemte dele af landet, som klarer sig dårligt. Tværtimod er det faktiske billede langt mere nuanceret.

I denne analyse vil vi derfor nuancere billedet af landdistrikterne og landsbyernes udvikling frem til i dag samt tegne perspektiver for disse områder i fremtiden. Fokus i analysen er på bosætning og bolig, men samtidig indeholder den de faktorer, der gør en forskel i forhold til udvikling i bosætningen, befolkningen, tilflytning og indvandring.

Fokus er på de data, der beskriver udviklingen. Det er primært registerdata fra Danmarks statistik suppleret med data fra andre kilder vedrørende skoler, daginstitutioner, fjernvarme og dagligvarehandel. Denne analyse udgør 1. del af *Fremtidens bosætning i mindre landsbyer og landdistrikter*.

Datakilderne og datavaliditeten er beskrevet i et appendix om data sidst i rapporten.

Sig mig! Hvor du bor, og jeg skal fortælle dig, hvem du er!

Boligen definerer os ofte som mennesker. Der er i hvert fald sket en kraftig ændring i forhold til samfundet for blot 20-30 år siden. Boligen er sammen med arbejdet for mennesker i arbejdsmarkedsalderen helt afgørende for, hvem vi opfatter os selv som.

Selve boligen i landdistrikter og landsbyer og baggrundene for at flytte til en bolig i disse områder vil blive analyseret i en separat rapport. Rapporten vil bygge på kvantitative interviews med tilflyttere til landdistrikter og landsbyer de seneste 3-4 år, og denne rapport udgør 2. del af *Fremtidens bosætning i mindre landsbyer og landdistrikter*.

I 2. del vil vi fokusere på årsager til flytning, valg af bolig, baggrundvariable for tilflytterne – hvem er de, hvordan lever de, hvor kom de fra – samt på deres bevæggrunde for at vælge at bosætte sig i landdistrikt eller landsby. Tilflytternes syn på kvaliteter ved boligen og omgivelserne samt faciliteter i området vil også være en del af analysen.

Udarbejdelse af begge analyser er finansieret af Forenet Kredit.

Vi takker for den tillid, Forenet Kredit har vist os ved at give os mulighed for at gennemføre analysen. Vi har som de udførende haft helt frie hænder med hensyn til indhold, formulering og omfang af analysen, så det er alene Fremforsk – Center for Fremtidforskning – der står inde for rapportens indhold og konklusioner.

God læselyst!

Fremforsk, juli, 2022

Befolkningsudviklingen bestemmes af tre tal

En landsbys **befolkningsudvikling** bestemmes af tre størrelser: **Nettoflytningen**, **nettofødselsoverskud** og **nettoindvandringen**.

De tre tal regnes sådan ud:

Nettoflytning: Tilflyttende borgere fra andre sogne i Danmark fratrukket fraflyttede borgere til andre af landets sogne

Fødselsoverskud: Antal nyfødte i løbet af året fratrukket antallet af døde i løbet af året

Nettoindvandring: Antal indvandrede borgere (danskere som udlændinge) fra resten af verden til sognet fratrukket antallet af fraflyttede borgere (danskere som udlændinge) til resten af verden.

Konklusion

Samlet set har landsbyerne tilbagegang i befolkningsudviklingen. Landsbyerne går tilbage i indbyggerantal i den 7-årige periode fra 2015-21.

Men når vi opdeler i små (0-499 indbyggere), mindre (500-999 indbyggere), mellemstore (1000-1499 indbyggere) og store (1500-2000 indbyggere) ser billedet anderledes ud.

Siden 2015 har **de store landsbyer** udenfor Hovedstadsområdet **haft vækst i befolkningen**, og de mellemstore og mindre landsbyer har haft en neutral befolkningsudvikling. De små landsbyer har haft relativ kraftig tilbagegang i befolkningen.

Når vi ser på landsbyers størrelse ud fra de faktorer, som bestemmer befolkningsudviklingen, nemlig nettotilflytning, fødselsoverskud og nettoindvandring bliver billedet mere nuanceret.

Alle størrelser har tilbagegang på grund af **nettotilflytningen**. Den er mindst negativ og tæt på nul for de store landsbyer og mest negativ for de små landsbyer.

Landsbyerne har samlet fremgang på grund af nettofødselsoverskud og nettoindvandring. Befolkningen har fået et væksttilskud på henholdsvis 0,7% og 2,6% af befolkning i 2015 fra disse to faktorer.

Så det er ikke manglende fødsler, der giver en samlet tilbagegang i befolkningen. Det er nettofratflytningen fra landsbyerne, som nettofødselsoverskuddet og nettoindvandring ikke helt kan udligne.

Jo større en landsby er, jo bedre klarer den sig fra 2015 til 2022. De store landsbyer på mellem 1500 og 2000 indbyggere er vokset med 104 indbyggere i gennemsnit siden 2015. Mellemstore landsbyer er også i svag fremgang, og kun de små landsbyer oplever et større fald i indbyggerantal.

De små har haft overskud det største overskud på nettofødsler. Det har de mindre også, mens de mellemstore og store landsbyer har nettofødselsunderskud med flere dødsfald end fødsler.

De store landsbyer har haft vækst i gruppen mellem 30-39 år fra 2015 til 2022.

Det går godt i mange landsbyer. Næsten 30% af landsbyerne har voksende befolkning, 65% har nettofødselsoverskud og 27% har positiv nettotilflytning i perioden 2015-21.

Der flytter mange mennesker til landsbyerne - 470 personer i gennemsnit til hver af de 1458 landsbyer fra 2015 til 2021. Der flytter dog flere fra dem, og i nogle landsbyer dør der også betydeligt flere, end der bliver født.

Hvad gør en forskel?

Skole og daginstitution i området giver en bedre befolkningsudvikling og en bedre udvikling på andre områder. **Nettofødselsoverskuddet** i procent af befolkningen i 2015 er **højest for landsbyer med skole og daginstitution**. Gymnasium i området spiller kun en lille rolle.

Billig fjernvarme skaber også mere vækst i befolkningen i landsbyerne, mens dyrere fjernvarme enten ikke betyder noget eller giver en dårligere udvikling end uden fjernvarme.

Dagligvarebutik i området giver en mere positiv befolkningsudviklingen end i landsbyer uden dagligvarebutik.

Vækst i landsbyerne hænger også sammen med indkomstudviklingen. Landsbyer med indeks 100-120 for indkomstudviklingen over 7 år vokser mest, mens både faldende indkomst og høj indkomstvækst giver tilbagegang for landsbyerne.

Der er stor forskel imellem landsdelene i landsbyernes udvikling. Fyn klarer sig bedst på befolkningsudviklingen i landsbyerne, der på Fyn samlet er tæt på nul. Sjælland og Lolland-Falster mister færrest ved nettoaflytning, Østjylland har det største fødselsoverskud og Syd- og Vestjylland vinder mest på indvandring.

De bedste landsbyer – hvad kendetegner dem?

Mange landsbyer klarer sig godt. I 65% af dem fødes der flere end der dør. I næsten 30% vokser befolkningen, i nogle faktisk ret kraftigt, og i 27% af landsbyerne flytter flere til landsbyen end der flytter fra den. 90% af landsbyer har vækst i befolkningen på grund af nettoindvandring.

Hvilke landsbyer klarer sig bedst? Vi har fundet de 25 bedste landsbyer på fire områder: Befolkningsudvikling, nettotilflytning, nettofødselsoverskud og nettoindvandring.

Landsbyen Blegind er en af de landsbyer, der klarer sig bedst. Den er nummer 1 på både befolkningstilvækst og nettofødselsoverskud og nummer 2 på nettotilflytning, kun overgået af Gimming, der også er nummer 2 på befolkningsudvikling. Dover ligger som nummer 3 på befolkningsudvikling og nettotilflytning, mens Elev og Visby er nummer to og tre på fødselsoverskud.

Landsbyerne har høje væksttal over de 7 år undersøgelsen dækker, mellem 40-60% vækst i befolkningsudvikling, mellem 25-40% i tilgang på nettotilflytningen og 20-30% på nettofødselsoverskuddet.

Nettoindvandringen er mest positiv for tre helt andre landsbyer: Freerslev, Gjesing og Varpelev på henholdsvis 35, 34 og 22%.

Det samlede billede af de fire lister med 25 bedste landsbyer viser en meget stor diversitet i at klare sig godt lige fra landsbyen, der er på vej til at blive forstad til en større by til Klitmøller, Orø og andre landsbyer langt væk fra motorveje og store byer.

Et kompliceret billede

Når landsdel og størrelse tages i betragtning i forhold til befolkningsudviklingen og andre mål for udviklingen i landsbyerne, bliver billedet noget mere kompliceret.

De små landsbyer klarer sig bedst på befolkningsudviklingen på Fyn, i Østjylland og i Nordjylland, mens **de store klarer sig bedst i Østjylland, Fyn og i Syd- og Vestjylland**. Områderne bygger på første ciffer i postnumrene.

Positiv befolkningsudvikling og nettotilflytningen hænger sammen med skole for de store landsbyer. Deres udvikling har gavn af skole i området. Ser vi på landsdele, er der **størst gavn af skole i landsdel Østjylland og i Vejle-Herning-Thisted landsdelen**.

Der er en positiv sammenhæng mellem fødselsoverskud og daginstitution. Både i alle landsdele og i alle størrelser af landsbyer. Det fremmer fødslerne i et område at have en daginstitution – alternativt flytter man kun til disse områder, når man planlægger at få børn.

Der er mange andre områder med såkaldt interaktion imellem faktorerne. Det giver et samlet ret kompliceret billede af udviklingen i landsbyerne. Det går ikke kun i en retning for landsbyerne i Danmark. Der er et langt mere nuanceret billede, hvor mange landsbyer klarer sig godt, og dem med tilbagegang er meget forskellige og har tilbagegang af forskellige årsager.

Det behandler vi i del 2 af denne analyse, der behandler hvorfor man flytter til en landsby og bygger på interview med mennesker, der er flyttet til en landsby i de seneste 4 år. Den kommer senere på året.

Landsbyer efter størrelse

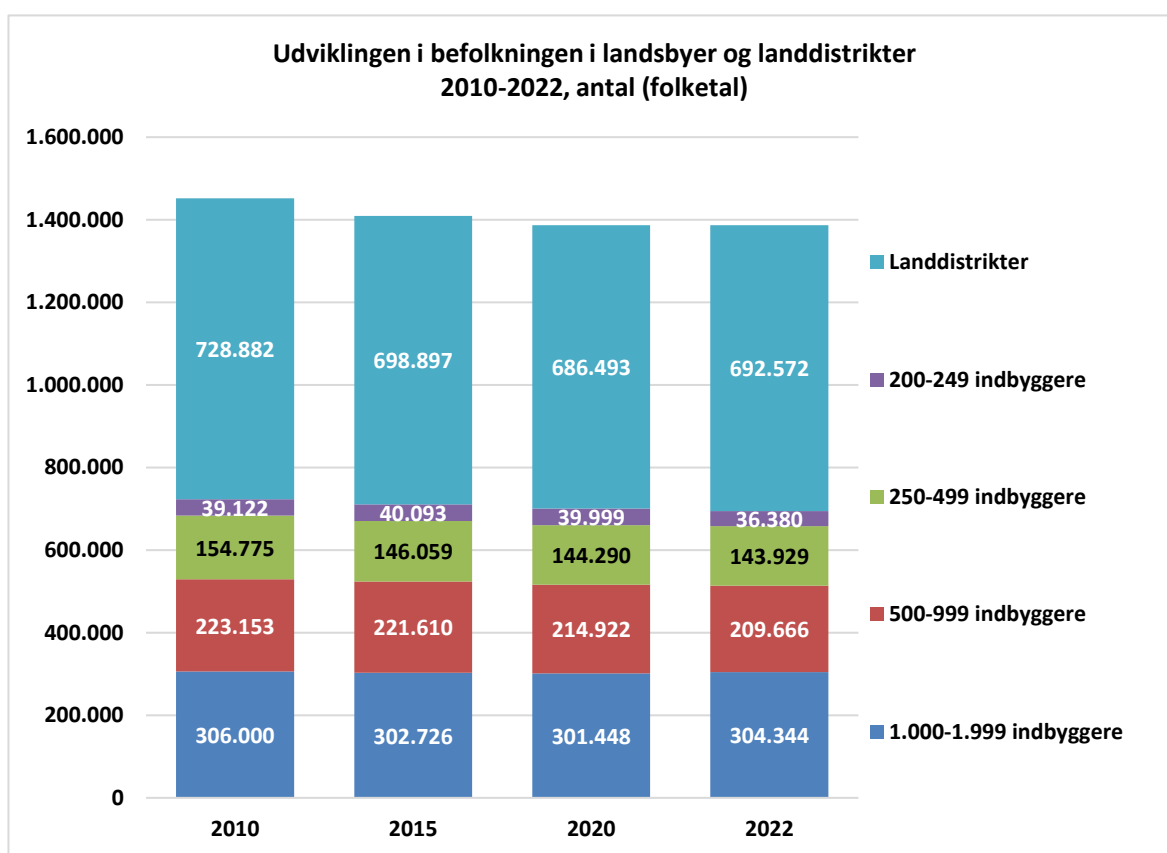
Små landsbyer:	0-499 indbyggere i 2015
Mindre landsbyer:	500-999 indbyggere i 2015
Mellemstore landsbyer:	1000-1499 indbyggere i 2015
Store landsbyer:	1500-2000 indbyggere i 2015

Kapitel 1.

Udviklingen i landsbyer og landdistrikter

Historisk er indbyggerantallet i landdistrikterne gået tilbage fra dengang Danmark var et landbrugsland. I begyndelse af 1970'erne boede der knap 900.000 mennesker i landdistrikter og i 2022 er der lige under 700.000.

De mindre landsbyer har gennemgået den samme udvikling, mens der har været fremgang for de lidt større landsbyer i nogle perioder. På det sidste har der også været fremgang i landdistrikterne, hvor der fra 2020 til i dag har været en stigning fra 686.493 indbyggere til 692.572.

Figur 1 Udviklingen i befolkningen (folketal) i landdistrikter og landsbyer for hele landet 2010-2022

Denne udvikling kan skyldes mange faktorer, og kan måske være forbigående, men det illustrerer også, at man ikke kan generalisere om bosætning og befolkningsudvikling i Danmark uden at have de faktisk tal på plads.

Samlet set er der stadig tale om en svag tilbagegang i befolkningen i landdistrikter og landsbyer med under 2000 indbyggere, også fra 2020 til 2022, men såvel de store landsbyer mellem 1000 og 2000 indbyggere som landdistrikterne har oplevet fremgang i samme periode.

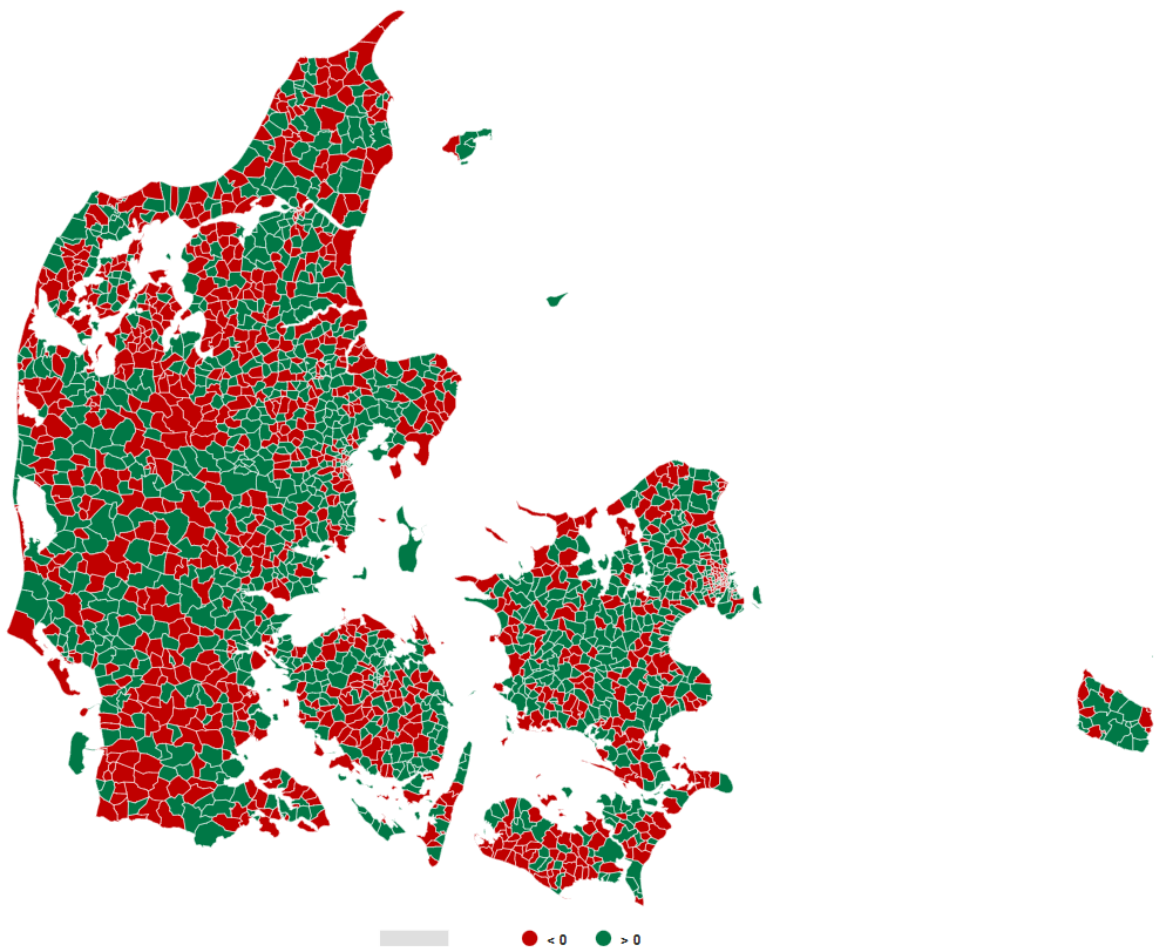
Over 6.000 flere indbyggere i landdistrikterne fra 2020 til 2022 er en markant udvikling, og det samme gælder knap 3.000 flere indbyggere i de større landsbyer.

Noget af denne fremgang kunne skyldes tilbagegang i antal borgere i landsbyerne med 200-249 indbyggere, da et befolkningstal på under 200 omdanner landsbyen til et landdistrikt i Danmarks Statistiks opgørelse. Der er dog i lang overvejende grad tale om en reel fremgang.

Hvad ligger der bag denne udvikling? I det kommende søger vi at give en forklaring på udviklingen i landdistrikterne og landsbyerne under 2.000 indbyggere.

Sognekort for befolkningsudviklingen

Befolkningsudviklingen kan beregnes ud fra nettotilflytningen, nettofødselsoverskuddet og nettoindvandringen. Lad os derfor se på alle disse fire tal for hvert sogn i Danmark på et danmarkskort for at få et overblik over udviklingen i 2021

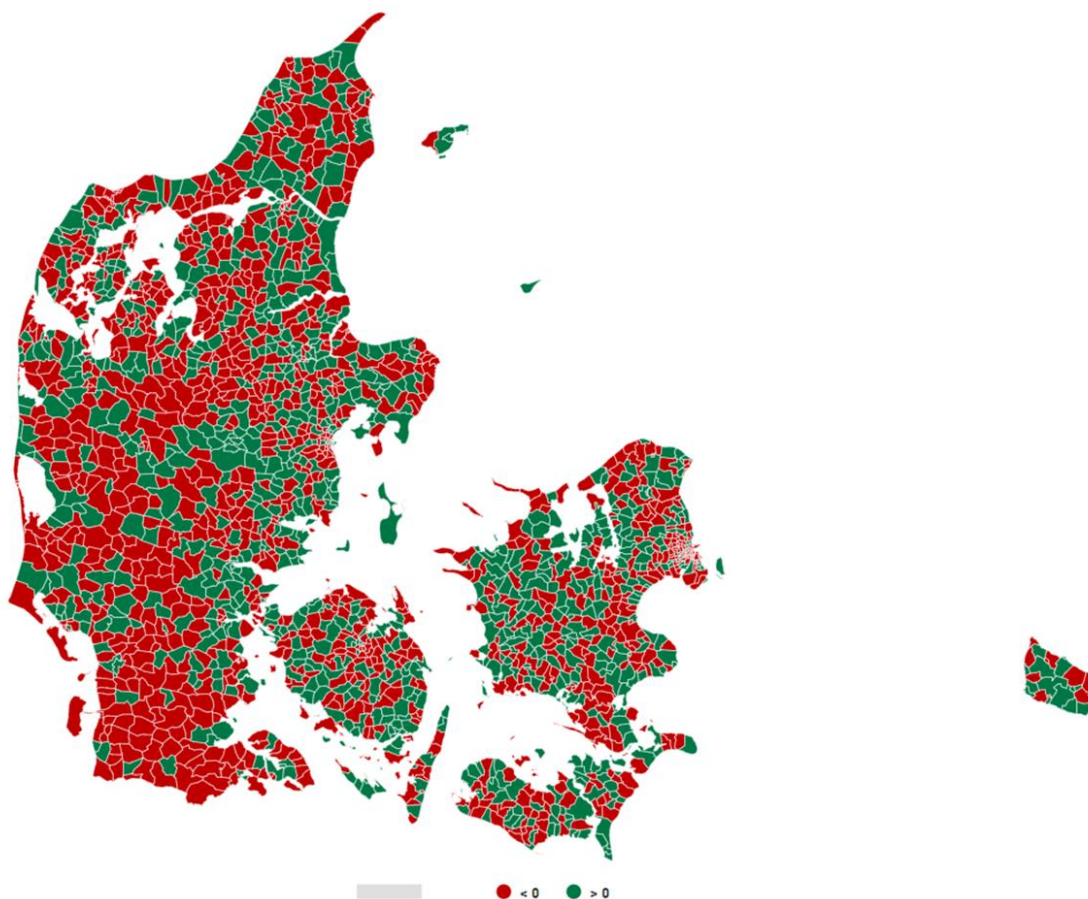

Figur 2: Sognekort over befolkningsudviklingen, Grøn = vækst, rød = fald i befolkningen, 2021

Det er meget tydeligt, at mange sogne over hele landet har en positiv befolkningsudvikling, men også, at der er særlige områder, hvor kortet er præget af rødt, eksempelvis landsogne på Lolland, i Sønderjylland og Midt- og Vestjylland med flere.

Sognekort for nettotilflytning

Nedenstående kort viser nettotilflytningen til danske sogne i 2021. De grønne har positiv nettotilflytning, mens de røde har en negativ. Læg især mærke til, hvordan Danmarkskortet også her kommer til at ligne et neo-impressionistisk maleri fra slutningen af 1800-tallet. De grønne og røde sogne blander sig med hinanden over hele landet. Selv i Nordjylland, Vestjylland og Sønderjylland og på Lolland-Falster har vi sogne, som har en positiv tilflytning, selv om disse områder er præget af den røde farve.

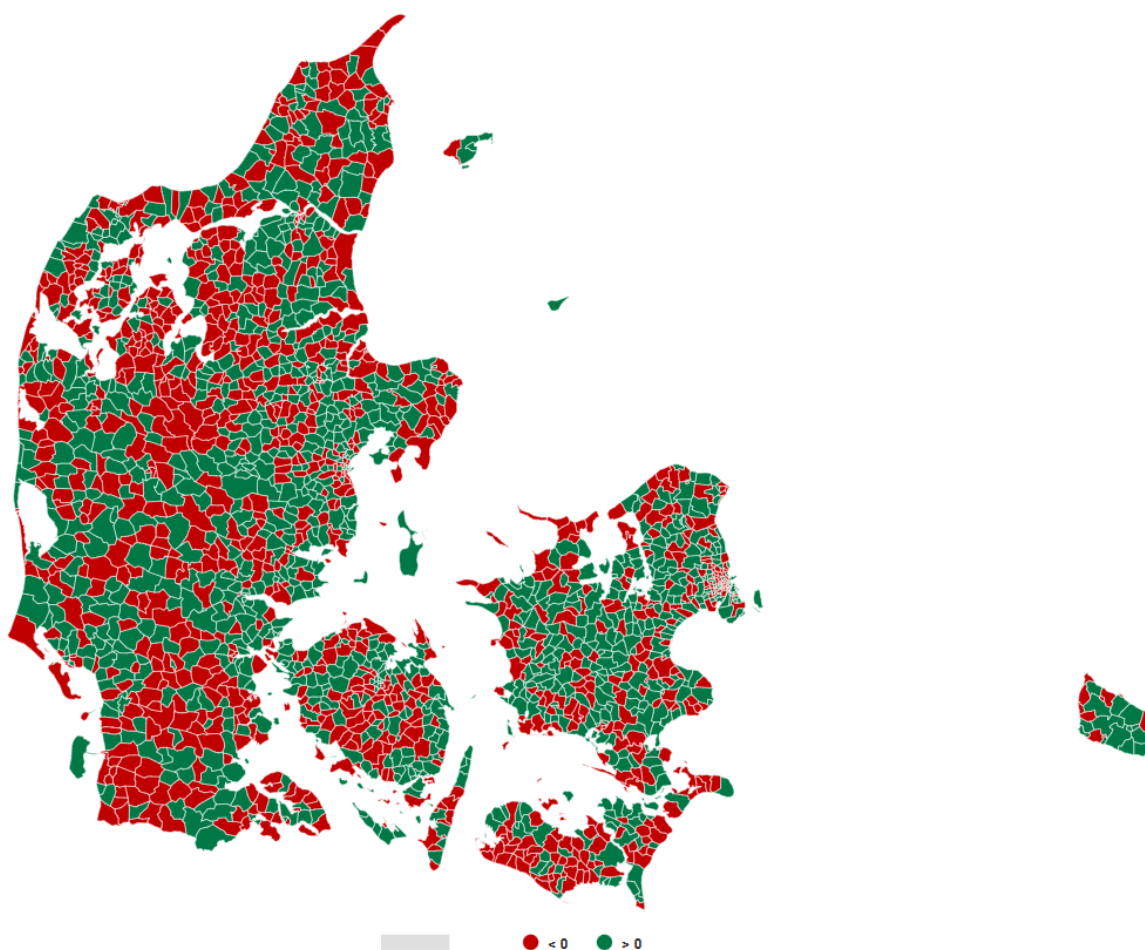

Figur 3: Nettotilflytning til sogne i Danmark i 2021, (grøn = positiv, rød= negativ)

Sognekort for nettofødselsoverskud

Kortet i figur 4 viser nettofødselsoverskuddet på sogne i Danmark i 2021. Mønstret ligner befolkningsudviklingen og nettotilflytningen, men der er tydeligvis sogne med en positiv fødselsoverskud, selv om de ikke har en positiv nettotilflytning eller befolkningsudvikling.

Det er langt mere grønne sogne i Vestjylland og det samme gælder for Sønderjylland og Nordjylland, og i Vesthimmerland er de grønne sogne langt flere end på nettotilflytningen.

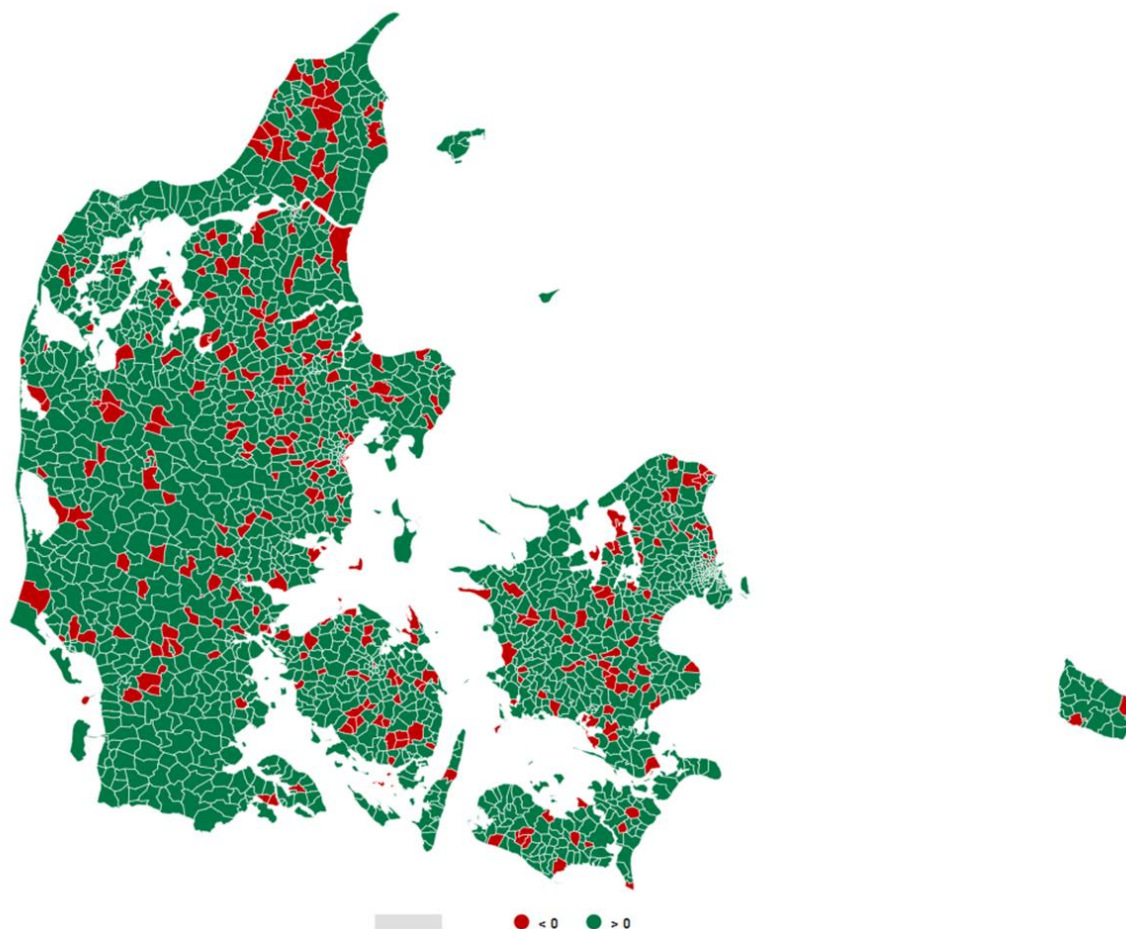
Figur 4: Nettofødselsoverskud i sogne (fødte minus døde), grøn = overskud, rød = underskud, 2021

Så allerede her kan vi se, at befolkningsudviklingen ikke er udtryk for det helt simple, at landsbyer med stor tilflytning også har et stort fødselsoverskud. Der er flere nuancer i udviklingen i landsbyer.

Nettoindvandringen til sogne

De sidste kort i figur 5 viser nettoindvandringen i 2021 til danske sogne. Nettoindvandringen beregnes ud fra det antal personer, som er flyttet til et sogn fra udlandet i løbet af et år fratrukket det antal mennesker, der er flyttet til udlandet fra sognet. Baggrund og herkomst spiller ingen rolle i denne sammenhæng, så de indvandrede kan være danskere, der vender hjem fra udlandet og være andre nationaliteter.

Kortet er meget grønt. Der er kun få sogne i Danmark, der ikke har overskud på nettoindvandring i 2021. Så langt de fleste landsbyer har overskud på indvandring. Indvandring har en positiv betydning for befolkningsudviklingen i en del landsbyer.

Figur 5: Nettoindvandring til sogne, 2021, grøn = overskud, rød = underskud (indvandrede - udvandrede)

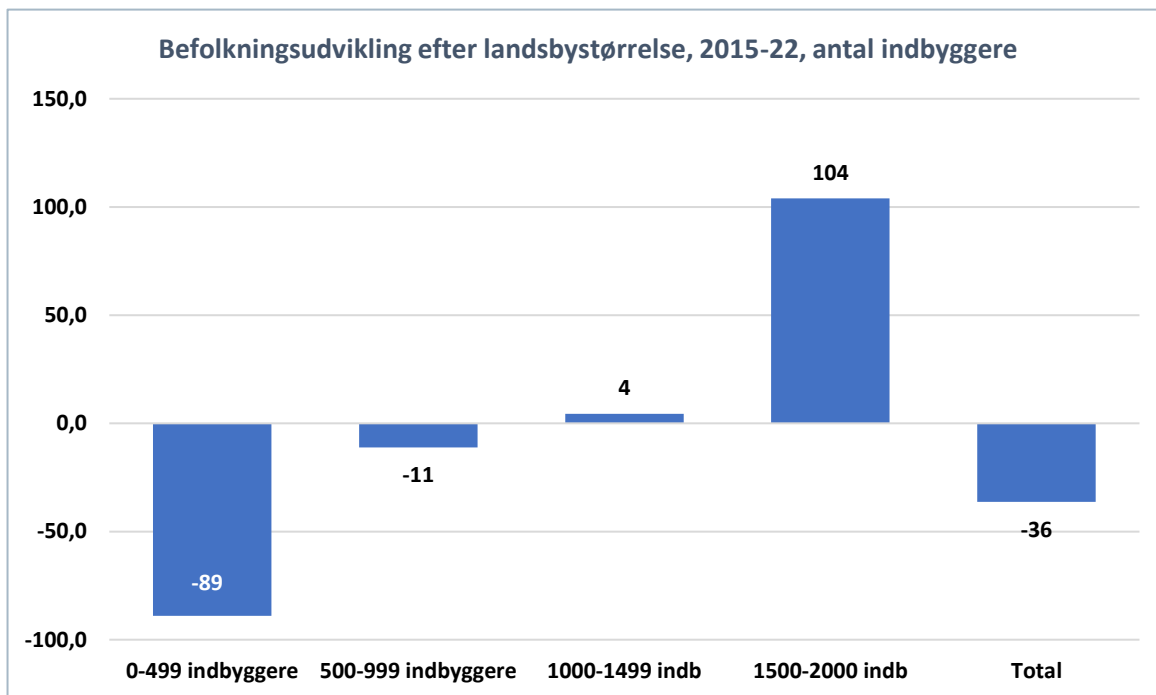
Lad disse kort være en første dokumentation af, at der i alle dele af landet og i alle kommuner er områder, der trækker flere borgere til sig, end de afgiver, har overskud på nettofødsler og tiltrækker flere indvandrede end der forlader landet direkte fra sognet. Det er muligt af have befolkningstilvækst i selv små sogne og landsbyer, og det er muligt at skabe vækst i alle dele af landet.

De grønne sogne er på alle områder i perioden fra 2020 til 2022 bidragsydere til en voksende befolkning i landdistrikterne og landsbyerne, som vi så for især de egentlige landdistrikter og de store landsbyer i figur 1.

Lægger man de tal, der er bag ved nettotilflytningen, fødselsoverskuddet og nettoindvandringen sammen, får man befolkningsudviklingen, altså de tal, der er i det første kort.

Det generelle billede af landsbyer

Siden 2015 har der været en tilbagegang i landsbyers indbyggerantal i Danmark fraregnet Hovedstadsområdet og Nordsjælland. Den gennemsnitlige tilbagegang har været på 36,3 personer. Det er dog meget afhængigt af landsbyens størrelse. De største landsbyer i denne undersøgelse (1500-2000 indbyggere) har haft en gennemsnitlig fremgang på 104 indbyggere, mens de mindste på under 500 indbyggere har haft en tilbagegang på 89 personer.

Figur 6 Befolkningsudviklingen efter landsbyens størrelse, 2015-2022, antal indbyggere i sogne

De største landsbyer vokser med gennemsnitligt 6% mens de mindste oplever et fald på 36%.

For de mindre landsbyer med 500-999 indbyggere er udvikling svagt negativ med en tilbagegang på 11 indbyggere i gennemsnit fra 2015 til 2022, mens de mellemstore landsbyer mellem 1000 og 1499 indbyggere har en gennemsnitlig fremgang på 4,4 indbyggere.

Så befolkningsmæssigt klarer de store landsbyer sig godt og de mindre landsbyer klarer sig dårligt. Landsbyer af mellemstørrelse udviser en nogenlunde neutral udvikling.

I Danmark som helhed voksede befolkningen fra 1. januar 2015 til 1. januar 2022 med 3,7%.

De store landsbyer mellem 1500 og 2000 indbyggere har med en vækst på 6% de seneste 7 år klaret sig bedre end landet som helhed. Væksten i disse landsbyer er næsten dobbelt så stor som befolkningstilvæksten på landsplan.

Resultatet står i kontrast til de mange historier om generel tilbagegang i danske landsbyer og landdistrikter.

Landsbyerne i undersøgelsen

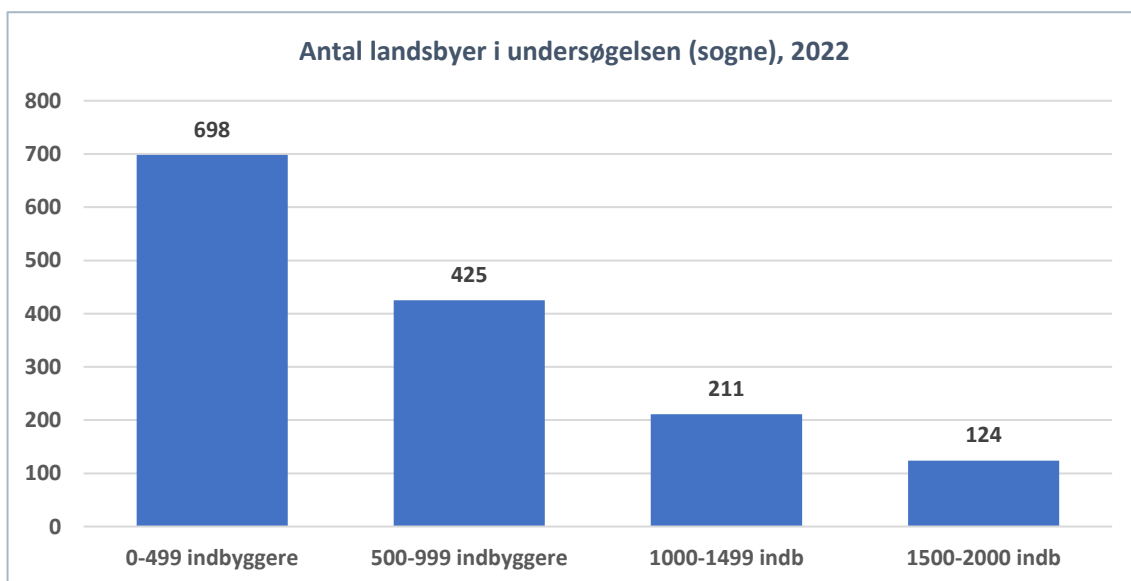
Vi har for at gennemføre undersøgelsen måtte træffe nogle valg for at få et overskueligt billede af landsbyernes udvikling. Et af valgene har været at undersøge sogne og lade den enkelte landsby eller bebyggelse i landdistriktsområde indgå som et sogn. Det giver adgang til data, der beskriver disse sognes udvikling, og giver i praksis ikke de store udfordringer. Der

er enkelte landsbyer, der ligger i flere sogne, men det er så få, at det ikke betyder noget i det store billede.

Ligeledes har vi valgt ikke at tage sogne i Hovedstadsområdet og i Nordsjælland med. Skillelinjen går ved postnummer 4000 Roskilde og derover. Sogne med lavere postnummer er ikke med i undersøgelsen, alle de andre er.

Det har været den bedste metode til at fravælge bysogne med få indbyggere, der ellers ville optræde som landsbyer, og til at fravælge de dele af Nordsjælland, der ikke har præg af normale landsbyer, og som derfor kunne give et skævt billede af udviklingen.

De store landsbyer, der vokser næsten dobbelt så hurtigt som landets befolkning som helhed, ligger altså på Sjælland, Fyn, i Jylland eller på andre øer i landet så som Sydhavsøerne.

Figur 7: Antal landsbyer (sogne) i undersøgelsen, 2022

Der indgår i alt 1458 sogne i undersøgelsen, men i nogle af opgørelserne senere i rapporten, vil der være lidt færre, da der mangler data på nogle parametre på enkelte sogne.

Figur 4 angiver fordelingen af landsbyer efter indbyggertal. Det betyder, at når vi ser på landsbyer som enhed for undersøgelsen, er mange landsbyer i tilbagegang og ikke så mange i fremgang. Dog bor der flere mennesker i de landsbyer, der er i fremgang, da det er flere større landsbyer i den gruppe. Det er heller ikke alle 698 små landsbyer, der har faldende befolkning - en del har fremgang selvom de er små.

Udviklingen på en række områder fra 2015 til 2022

Udviklingen i landsbyerne kan beskrives ud fra flere vinkler. Hver vinkel indeholder en del af sandheden om udviklingen i den enkelte landsby, men er samtidig blot en del af et større billede.

En vinkel er at se på, hvor mange der flytter til en landsby i løbet af et år - alt simpel tilflytning. Man kan også fratække dem, der flytter fra landsbyen, og få nettotilflytningen. Nettotilflytningen kan være påvirket af aldersfordelingen. For eksempel kan et stort antal teenagere og unge mennesker medføre større fraflytning til uddannelsesbyer.

En anden tilgang er at se på befolkningsudviklingen, hvor antal fødsler skaber også et billede af, om landsbyen selv evner at skabe vækst i befolkningen. Hvis antallet af fødsler er højt, kan det godt betyde, at en landsby er i fremgang, selv om der eksempelvis dør mange i landsbyen.

Antallet af døde trækkes fra fødselstallet og bliver til nettofødselsoverskuddet. Så nettofødselsoverskuddet kan være misvisende i visse landsbyer, hvor en ældre befolkning er under udskiftning med børnefamilier.

Landsbyernes udvikling vil blive set på ud fra 7 kriterier. Tabel 1 angiver de 3 målepunkter, hvor opgørelse er efter antal, og tabel 2 angiver 4 kriterier opgjort som procent af befolkningen.

Udviklingen i landsbyer under 2000 indbyggere, 2015-2022, antal gennem 7 år (2015-2021)			
	Antal tilflyttede fra 2015-2021 pr. landsby	Antal fødte fra 2015 til 2021 pr. landsby	Befolkningsændring fra 2015 til 2022 pr. landsby
Gennemsnit pr. landsby	469,7	42,4	-36,3
Antal landsbyer	1.458	1.458	1.458

Tabel 1: Tilflyttere, fødte og befolkningen i landsbyer mindre end 2000 indbyggere 2015-2022, gennemsnitlig udvikling og antal landsbyer

Der har været en gennemsnitlig tilflytning over 7 år på ca. 470 personer i de 1458 landsbyer, der indgår i opgørelse. Det er egentligt en del, når der flytter omkring 70 personer til en landsby i løbet af et år. Dette tal viser, hvor mange mennesker, der vælger at flytte til en landsby målt over 7 år.

Det er samlet knap i alt 100.000 personer om året, der flytter til landsbyerne. De kan naturligvis godt komme fra andre landsbyer, men også fra de større byer.

I perioden 2015 til 2021 blev der født 42,4 barn i gennemsnit pr. landsby svarende til 6 nyfødte pr. landsby om året. Det er det store antal af små og mindre landsbyer i undersøgelsen nemlig i alt 1100 landsbyer, som trækker fødselsgennemsnittet pr. landsby ned.

Befolkningsændringen over 7 år er i gennemsnit negativ og på godt 36 personer, og også her spiller de små og mindre landsbyer en stor rolle, da de har tilbagegang i befolkningen i flere landsbyer end de store. Hvis vi blot så på befolkningsudviklingen, som er negativ, fik vi et billede af langsom tilbagegang i landsbyerne. Men tilflytningen viser også attraktivitet i landsbyerne. Det gør fødslerne også.

Hvis landsbyerne gennem mange år har tabt de unge til større og mindre byer i landet, vil befolknings sammensætningen blive påvirket af det, og landsbyerne vil have mange gamle i forhold til resten af befolkningen. Det betyder, at befolkningstallet godt kan være faldende på grund af udviklingen før i tiden, da der er naturlig afgang blandt de gamle i form af dødsfald.

De andre tal er tre nettotal for henholdsvis nettotilflytning, nettofødselsoverskuddet og nettoindvandringen samt udviklingen i procent af de 30-39-årige. Nettotalle kan dække over underliggende bevægelser som eksempelvis mange dødsfald eller mange fraflytningen af unge.

Ser vi på nettotalle i tabel 2, er de opgjort som procentvise ændring i forhold til befolkningen i 2015, og for de 30-39-åriges vedkommende i forhold til antal personer mellem 30-39 år i 2015.

I procent af befolkningen i 2015:	Nettotilflytningsprocent fra 2015 til 2022	Nettofødselsoverskud fra 2015 til 2021	Nettoindvandringsprocent fra 2015 til 2021	Vækstprocent 30-39-årige fra 2015 til 2022
Gennemsnit	-5,6	0,7	2,6	-5,7
Antal landsbyer	1.402	1.402	1.402	1.398

Tabel 2: Udviklingen i nettotilflytningen, nettofødselsoverskuddet, nettoindvandringen og væksten i 30-39 årige opgjort i pct af befolkningen i 2015, alle nettotalle opgjort i alt over perioden

Nettotilflytningen er negativ for landsbyerne under ét med -5,6% i perioden 2015-21. Det betyder, at landsbyerne i gennemsnit tabte 5,6% af befolkningen i perioden. Så flytninger fra landsbyerne giver samlet underskud.

Modsat giver et nettofødselsoverskud et bidrag på 0,7 procent i befolkningstilvækst fra 2015 til 2021. Det er interessant, da der ofte tales om, at visse landsbyer er ved at uddø. Men samlet set fødtes der flere end der døde i landsbyerne fra 2015-21.

Nettoindvandringen bidrager også positivt til befolkningen med 2,6 procent i perioden 2015 til 2021. Der skabes med andre ord vækst i landsbyerne via indvandring. De 2,6 procent i nettooverskud er faktisk ikke noget lille tal, men dog ikke nok til at modvirke nettofraflytningen.

Så nogle af landsbyerne i Danmark har fremgang på grund af indvandring, som typisk består af mennesker, der er indvandret for at arbejde i landbrug og produktionserhverv i nærheden af boligen.

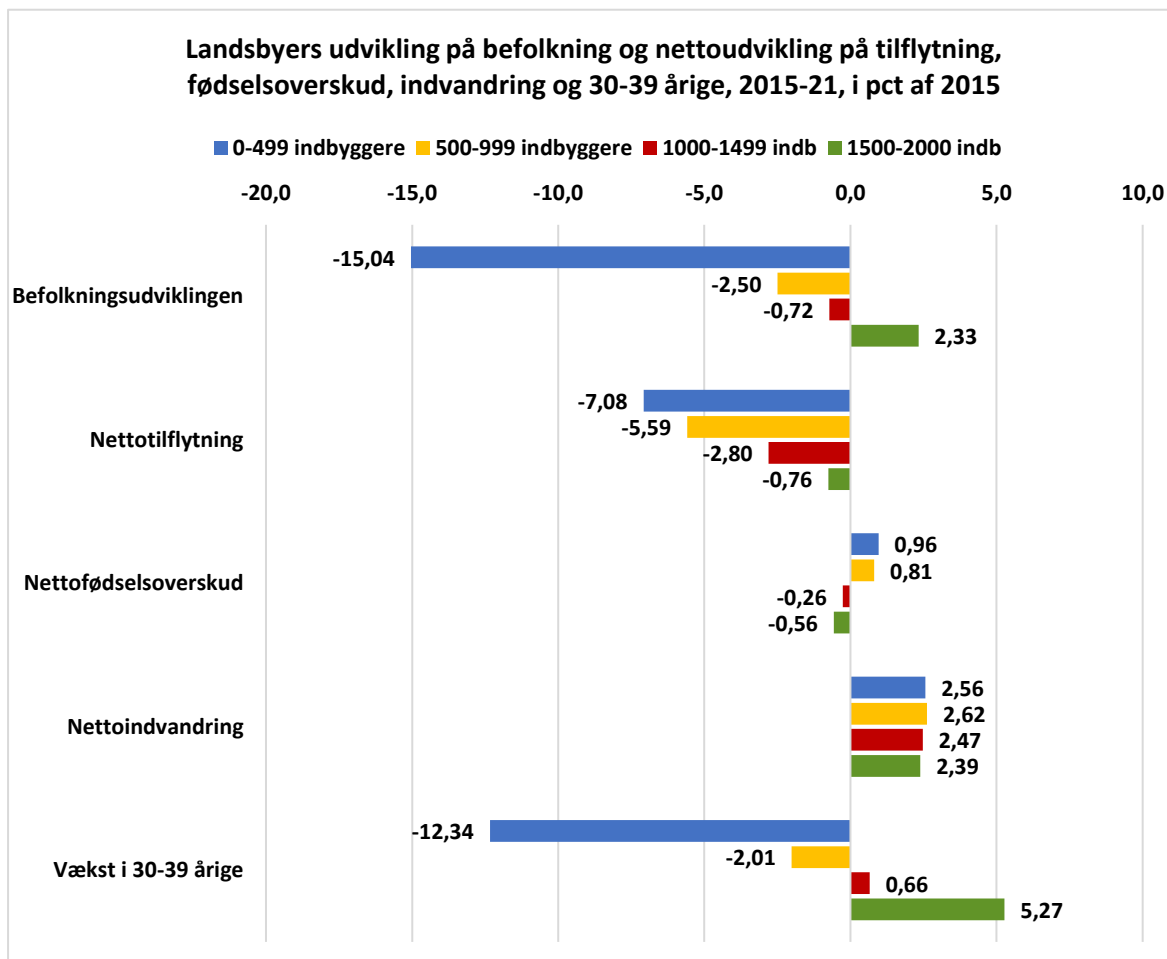
Endelig viser tallet for vækstprocenten for de 30-39-årige minus 5,7% over 7 år. Der er blevet færre 30-39-årige i landsbyerne igennem de syv år fra 2015 til 2021.

Men det behøver ikke være fraflytning, der giver dette tal, da det kunne være gruppen af 30-39-årige i landet som helhed, der er faldende. Det er gruppen mellem 40-49 år i samme periode. Men i perioden 2015-21 er der faktisk en svag stigning i det samlede antal på 30-39 år på landsplan. Så der er tale om en reel tilbagegang i aldersgruppen 30-39 år.

Så gruppen mellem 30-39 år falder på grund af fraflytning eller manglende tilgang til gruppen i de foregående år, inden de fylder 30 år. Den manglende tilgang kan skyldes de unges fraflytning gennem en lang årrække, hvor de unge i stigende grad er søgt mod uddannelsesbyerne.

Størrelse har væsentligt betydning

Når man opdeler nettotallene efter landsbyernes størrelse, kan vi se et mere nuanceret billede af befolkningsudviklingen i landsbyerne, hvor de store landsbyer klarer sig bedst og har haft fremgang i befolkningen fra 2015-2022 på 2,33% over de 7 år., medens de små og mindre har haft tilbagegang. De små har haft en meget kraftig tilbagegang med 15% fald i befolkningen på 7 år.

Figur 8: Landsbyers udvikling i befolkningen og nettoudvikling i forhold til tilflytning, fødselsoverskud, nettoindvandring og 30-39-årige, 2015-21, i procent af befolkningen i 2015

Befolkningsudviklingen udgør summen af nettotilflytningen, fødselsoverskuddet og nettoindvandringen. Så lad os se på de tre dele hver for sig.

Nettotilflytningen til de store landsbyer mellem 1500-2000 indbyggere var langt mindre negativ end for de små landsbyer, og der er en tydelig graduering efter størrelse. De små mistede mest på flyttekontoen i forhold til befolkningen med 7,2 % på 7 år, mens de mindre og mellemstore mistede hhv. 5,8 og 2,9 % af befolkning via flytninger. De store mistede kun 0,7% via flytninger på 7 år.

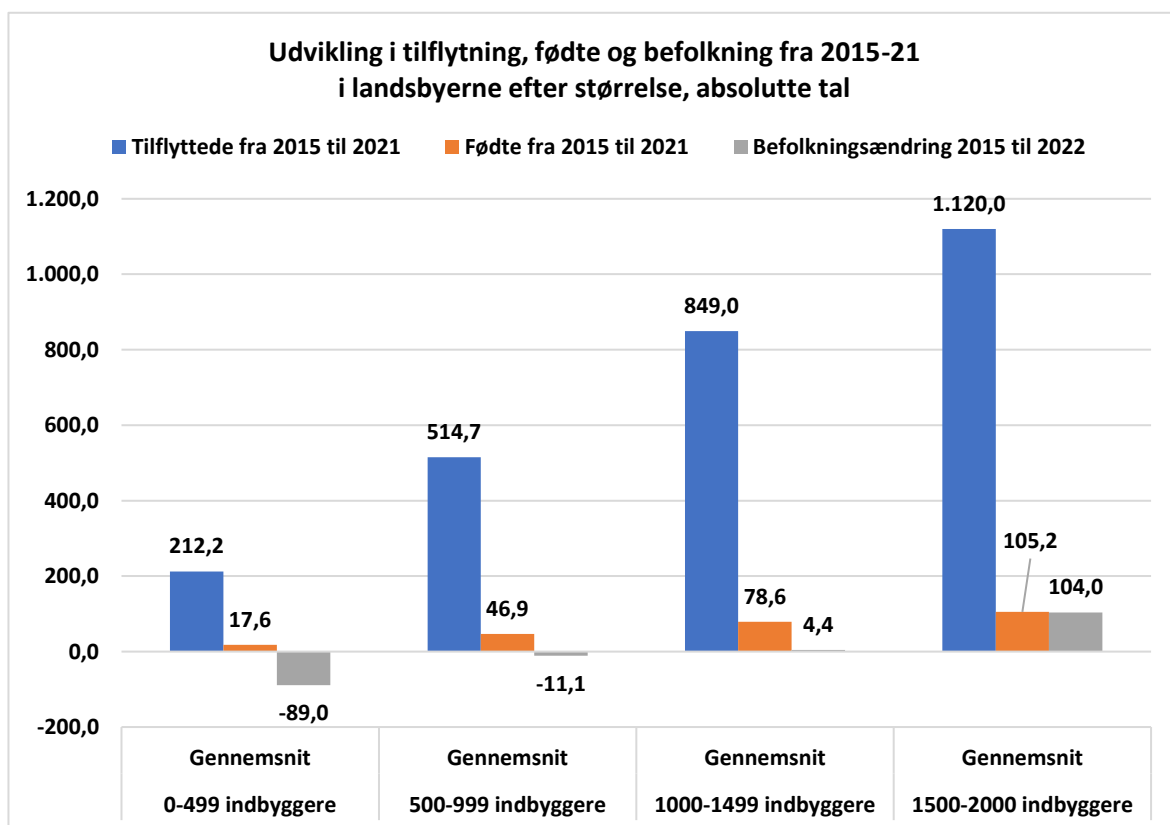
Fødselsoverskuddet var modsat størst i de små og mindre landsbyer med næsten 1% på 7 år, mens både de mellemstore og store landsbyer tabte indbyggere på et negativt fødselsoverskud med henholdsvis -0,47 og -0,17%. Altså flere døde end fødte i de større landsbyer.

Det kan skyldes, at der er mange i disse landsbyer, der dør på grund af alder, og viser, at et samlet billede af landsbyernes udvikling er en kompliceret størrelse.

De små landsbyer har i gennemsnit et stort fald i gruppen mellem 30 og 39 år. Der er tilbagegang på over 11% i denne gruppe på 7 år, mens de mindre taber over 2%. De mellemstore landsbyer har en stort set neutral udvikling for aldersgruppen 30-39 år.

Nettoindvandring bidrager positivt til befolkningsudviklingen i alle størrelser af landsbyer, og de små og mindre har lidt større gavn af indvandringen end de største. Det bidrager med en befolkningstilvækst på ca. 2,5% på 7 år. Væksten i de store landsbyer kommer som gruppe faktisk fra indvandring, da der er underskud på nettotilflytning og fødselsoverskud.

De største landsbyer havde vækst i gruppen af 30-39-årige med en tilvækst på næsten 5%. Da der hele tiden flytter unge omkring de 20 år fra disse landsbyer, er det udtryk for en positiv tilflytning af yngre familier, som dog ikke giver sig udtryk i et fødselsoverskud.

Figur 9: Udviklingen i tilflytning, fødte og befolkningen fra 2015-21 efter landsbyernes størrelse, gennemsnit af antal personer

Ser vi på de absolutte tal for tilflyttede og fødte er den eneste markante forskel, at der flytter lidt flere til de små landsbyer set i forhold til befolkningsstørrelsen end til de mindre, mellemstore og de største. Men det kan være et resultat af målemetoden, da vi måler på sogne, og

sogne i landdistrikter ofte er større end de op til 200 indbyggere, der udgør grænsen mellem landdistrikt og landsby.

Antallet af fødsler er nogenlunde proportionalt med landsbyens størrelse og den gennemsnitlige befolkningsudvikling er mest negativ for de små, mens den er positiv for både de mellemstore og de store landsbyer.

Et blandet billede

De forskellige måder at beskrive udviklingen i landsbyerne viser et broget billede af udviklingen, selv når vi måler på gennemsnittet efter landsbyernes størrelse. Der er ingen tvivl om, at de største landsbyer klarer sig bedst i perioden 2015-2022, men det er ikke et entydigt billede.

De små og mindre har flere fødsler og større indvandring i forhold til befolkningen. Det kunne være et tegn på, at udviklingen er ved at vende for de små landsbyer, som dog stadig tydeligt er i tilbagegang. Den store tilbagegang for de 30-39-årige i de små og mindre landsbyer kan modsat ses som et varsel om yderligere tilbagegang i fremtiden. Den negative nettotilflytning viser den samme tendens.

Samlet er der tale om tilbagegang i nettotilflytning for alle størrelser af landsbyer, men de store landsbyer kan hurtigt vende denne udvikling. For de små og mindre vil det tage længere tid.

Det er det billede, vi kan tegne som gennemsnittet af landsbyerne. Men der er store individuelle forskelle, som vi skal se nærmere på. Nogle landsbyer klarer sig nemlig langt bedre. Hvordan ser de ud?

Kapitel 2. Rangordning af enkelte landsbyers udvikling

Hvilke landsbyer har haft succes i de seneste år? Det vil vi undersøge for hver enkelt af de mål, der beskriver udviklingen. Succes med befolkningsudviklingen, succes med tilflytning og bosætning, succes med familieførøgelserne i forhold til dødsfaldene, og succes i forhold til vækst i gruppen mellem 30 til 39 år. Alle de syv mål viser en del af udviklingen i landsbyerne.

Vi kan se på de enkelte landsbyer og finde frem til dem, der klarer sig bedst på disse parametre, og det sker senere i dette afsnit. Men der er op mod 1458 landsbyer i undersøgelsen, og det er ret uoverskueligt at læse en liste over samtlige landsbyer eller blot de 100, der klarer sig bedst på hver af de syv områder.

Tabel 3 viser en opdeling af samtlige landsbyer efter deciler eller også kaldet decilgrupper. Tabellen kræver en nærmere forklaring. Lad os tage den trin for trin.

Tallene kommer fra en rangordning af alle landsbyerne på fødte, tilflyttede, befolkningsudvikling, nettotilflytning, nettofødselsoverskud nettoindvandring og vækst i 30-39-årige.

Det 1. decil - som består af de nederste 10% af landsbyerne i denne rangordning – skiller ved den værdi, der står i 1. decil. Det er 7,0 for fødsler. Det betyder, at de nederste 10% af landsbyerne havde under 7,0 fødsler på de 7 år, mens alle de andre havde over 7,0 fødsler.

Deciler af landsbyer (nettotalerne er i pct af befolkningen i 2015)	Fødte 2015-21, antal	Tilflyttede 2015-21, antal	Befolkningsudvikling 2015-22, antal	Nettotilflytningen 2015-21	Nettofødselsoverskud 2015-21	Nettoindvandring 2015-21	Vækst i 30-39-årige 2015-21
1. decil 10%	7,0	106,0	-82,1	-13,8	0,0	-5,5	-36,6
2. decil 20%	13,0	169,8	-49,0	-10,8	0,5	-2,2	-25,0
3. decil 30%	19,0	230,0	-34,3	-8,8	1,0	-0,6	-18,2
4. decil 40%	25,0	303,0	-25,0	-7,3	1,5	0,6	-12,7
5. decil 50%	33,0	386,0	-16,5	-5,9	2,1	1,5	-7,3
6. decil 60%	43,0	482,8	-9,0	-4,3	2,7	2,3	-1,8
7. decil 70%	55,0	598,0	-1,0	-2,5	3,4	3,0	5,1
8. decil 80%	70,0	746,2	8,0	-0,6	4,2	3,9	13,6
9. decil 90%	91,1	977,1	28,1	2,9	5,8	5,2	30,0
Max. (100%)	302,00	2192,00	1877,00	40,93	34,68	20,56	800,00

Tabel 3: Landsbyerne opdelt i decentiler rangordnet efter de enkelte variable, antal og procent af befolkningen i 2015. Decil er den værdi, der adskiller en gruppe fra de øvrige

Denne opdeling fortsætter for hver 10% yderligere af landsbyerne rangordnet efter antallet af fødsler. Ved 5. decil er halvdelen af landsbyerne under denne værdi og halvdelen af landsbyerne over. 8. decil adskiller 80% af de 1458 landsbyer, der ligger under den værdi og 20%,

der ligger over den. Det 9. decil er den værdi, 10% af landsbyer ligger over og 90% under. For fødslerne er det 91,1 fødsel over de 7 år, hvor 10% af landsbyer har haft flere fødsler end de 91,1.

Det kan også siges på denne måde: Fødselstallet i perioden 2015 til 2021 var mere end 91,1 børn for de 148 landsbyer, der i rangordningen ligger over 9. decil. Det er landsbyer som Visby, Otting og Dover, der i øvrigt alle er på top-25-listen over fødsler i perioden, som vi skal se nedenfor.

Deciler er altså blot en måde at opdele en rangordning i tiendedele på. Tallet Max. - 100% - udgør tallet for den øverst rangerende landsby. Én landsby har altså haft et fødselstal på 302 fødsler over de 7 år.

For tilflyttede er der mange landsbyer med stor tilflytning i perioden 2015-21. Det er faktisk ret markant, at der flytter så mange til landsbyerne, som tallene viser. Ca. 10% af landsbyerne havde mere end 1000 tilflyttere over 7 år. Alle landsbyer har tilflyttere, og knap 50% af landsbyer har mere end 400 tilflyttere.

Befolkningsudviklingen har dog kun været positiv for knap 20% af landsbyerne, da tallet minus 1,0 adskiller de 20% med den bedste befolkningsudvikling fra de øvrige 80%. Blandt de landsbyer, der klarer sig bedst på befolkningsudviklingen, er Blegind, Klitmøller og Dover.

I forhold til nettotilflytning skal vi over 80% af landsbyerne, før nettotilflytningen over hele perioden bliver positiv. Det betyder, at der er lidt under 300 landsbyer, som har positiv nettotilflytning de seneste 7 år.

Egentlig også et markant tal, at næsten 300 landsbyer i området udenfor Storkøbenhavn og Nordsjælland har positiv nettotilflytning. (jævnfør kort over nettotilflytning i 2021 i kapitel 1 figur 3, side 10)

Blegind i Skanderborg kommune, Ærøskøbing på Ærø og Havnelev i Stevns Kommune er blandt landsbyer med den højeste nettotilflytning.

Næsten 70% af alle landsbyerne har et positivt bidrag til indbyggerantallet, som stammer fra fødselsoverskud de seneste 7 år. Således fødes der i næsten 70% af landsbyerne flere end der dør. Det sætter endnu en streg under, at det er en begrænset del af landsbyerne, der er præget af tilbagegang på grund af dødsfald.

Visby og Hjarde mål i Thisted Kommune, Nollund i Billund Kommune og Gislum i Vesthimmerlands Kommune er blandt landsbyer med det højeste nettofødselsoverskud fra 2015 til 2021, som vi også ser nedenfor i tabellen over de 25 landsbyer med det højeste nettofødselstal.

Gruppen mellem 30-39 år vokser i omkring en tredjedel af landsbyerne. Væksten er kraftig for 20% af landsbyerne – over 13,6% flere på 7 år og meget kraftig i 10% af landsbyerne, hvor væksten er på over 30%.

Det er blot 10% af landsbyerne, der har en negativ nettoindvandring. 90% af landsbyerne har positiv nettoindvandring og for 70% af dem har det betydet en vækst i befolkningen på 1% og derover i perioden. 30% af dem har en vækst på 3-6% i befolkningen på grund af nettoindvandring.

Landsbyen Gjesing i Norddjurs kommune har den næststørste indvandring med en befolkningsstilvækst på i alt 34 %. Det skyldes, at landsbyen siden 2016 har haft et flygtningecenter i

landsbyen. De søger her i 2022 igen at tiltrække flygtninge til landsbyen – nu ukrainske flygtninge.

Landsbyer med succes med befolkningsudviklingen

Hvordan ser topscorerlisten ud for landsbyer? Nedenfor er de bedste på nogle af parametrene listet op.

Befolkningsudviklingen 2015-21 i procent af folketallet januar 2015, landsbyer med størst vækst			
Landsby	Kommune	Folketal 2015	Befolkningsudvikling i procent af folketal 2015
Blegind	Skanderborg Kommune	540	60,2
Gimming	Randers Kommune	795	56,6
Dover	Skanderborg Kommune	1140	44,0
Vejlby	Middelfart Kommune	1393	42,1
Åsum	Odense Kommune	523	40,5
Elev	Aarhus Kommune	1286	40,5
Freerslev	Faxe Kommune	166	39,8
Klitmøller	Thisted Kommune	881	30,7
Eltang	Kolding Kommune	376	30,3
Hørby	Mariagerfjord Kommune	1540	29,7
Rorup	Lejre Kommune	1498	27,0
Aller	Haderslev & Kolding Kommune	445	25,6
Ottestrup	Slagelse Kommune	912	24,3
Gosmer	Odder Kommune	453	23,2
Hals	Aalborg Kommune	397	22,9
Agerø	Morsø Kommune	28	21,4
Isenvad	Ikast-Brande Kommune	1038	19,9
Agersø	Slagelse Kommune	163	19,6
Birkende	Kerteminde Kommune	1649	18,4
Varpelev	Stevns Kommune	232	18,1
Gjesing	Norrdjurs Kommune	571	17,5
Lisbjerg	Aarhus Kommune	1051	17,4
Hellerup	Faaborg-Midtfyn Kommune	188	16,5
Orø	Holbæk Kommune	848	16,4
Harlev	Aarhus Kommune	1109	16,2
Kirke Skensved	Solrød Kommune	288	15,6
Skivholme	Skanderborg Kommune	1128	15,6

Tabel 4: Befolkningsudviklingen fra 2015-21 i procent af folketallet i 2015, de kraftigst voksende landsbyer i perioden

Blegind er den landsby, der har haft den kraftigste stigning i befolkningen fra 540 i 2015 til 868 i 2022. Det er en lille landsby udenfor Skanderborg beliggende lige imellem Skanderborg By, Solbjerg og Tranbjerg begge i den sydligste del af Aarhus kommune. Den er et meget godt

eksempel på landsbyudvikling tæt op af en mellemstor by som Skanderborg og en stor by som Aarhus.

Elev fra Aarhus kommune er et lignende eksempel på landsbyer, der bliver en del af byudviklingen som mindre samfund, der udbygges i udkanten af en større by.

Freeslev i Faxe kommune giver et andet billede på en landsby i vækst. Den er vokset ca. 40% fra 2015 til 2022 fra de 166 indbyggere, landsbyen havde i 2015.

Landsbyen, som man jo nu kan kalde det, da indbyggerantallet i 2022 er over 200, er vokset fra at være landdistrikt til, at sognet nu er en lille by. Sognet ligger tæt på motorvej og motorvejsafkørsel, tæt på Dalby i Faxe kommune og tæt på Haslev.

Klitmøller i Thisted har en vækst på ca. 30 % og er blevet en større landsby siden 2015. Klitmøller ligger kun tæt på vandet, men er jo også kendt som Cold Hawaii på grund af særlige surf-muligheder på bølgerne, og har skabt fremgang på denne baggrund.

Varpelev på Stevns er også en lille landsby med vækst fra 232 indbyggere til 262. Det er de store børn, de unge mellem 20-29 år, de yngre mellem 30-39 år og helt op til mellem 50-59 år, der er blevet flere af i denne landsby – ikke de ældre. Landsbyen ligger midt på Stevns i nærheden af lokalbanen og byen Hårlev.

Af de 27 landsbyer på listen er der blot to, der i 2015 havde over 1500 indbyggere, nemlig Birkende i Kerteminde Kommune og Hørby i Mariagerfjord Kommune.

Hørby ligger tæt på motorvejsafkørslen til Hobro og tæt på byen Hobro. Et typisk udbygningsområde for udflytning fra Hobro. Birkende ligger tæt på Odense og Langeskov, samt ikke langt fra motorvej E20, Det må ses som et udflytningsområde fra Odense, selvom det er en rigtig landsby.

17 af vækstlandsbyerne har i udgangspunktet i 2015 haft under 1000 indbyggere. Læg mærke til Agerø, Agersø og Hellerup (i Faaborg-Midtfyn Kommune), der alle i udgangspunktet blot er sogne i landdistrikter med en befolkning på under 200 indbyggere, men alligevel har stor vækst i befolkningen.

Landsbyer med succes med hensyn til nettotilflytning

Det er de 25 bedst placerede landsbyer, der er med i listen. Det betyder, at rigtigt mange landsbyer har klaret sig godt med nettotilflytningen uden at komme med på listen. Blandt andet Hune i Jammerbugt kommune, Gedesby i Guldborgsund og Holeby på Lolland for blot at nævne tre med en nettotilflytning på mellem 8-9 %.

De 25 landsbyer ligger spredt ud over landet geografisk fra Thisted, Morsø og Mariagerfjord kommuner til Østjylland, Kolding kommune, Fyn, Langeland og på Sjælland. To af landsbyerne ligger i Aarhus kommune, som dækker et stort geografisk område, og derfor har egentlige landsbyer i kommune. Lisbjerg er en traditionel landsby, som kommunen har valgt at udbygge kraftigt over en længere årrække. Det åbnede op for nettotilflytning. Elev er en landsby med vækst i Aarhus kommune på grund af dens beliggenhed tæt på byen Aarhus og mulighed for nybyggeri i området.

En del af disse landsbyer ligger geografisk godt i nærheden af en større by. Det kan være en faktor af betydning. Dog man kan ikke sige, at Klitmøller ligger tæt på en større by. Der er 18

km til Thisted, men temmelig langt til Aalborg, Aarhus og lignende store byer. Orø er en ø, og ligger langt fra det meste i tid, om end i afstand tæt på Holbæk.

Landsby	Kommune	Folketal 2015	Nettotilflytning fra 2015-2021 i pct af befolkningen i 2015, pct
Gimming	Randers Kommune	795	47,6
Blegind	Skanderborg Kommune	540	38,9
Dover	Skanderborg Kommune	1140	31,5
Agersø	Slagelse Kommune	163	25,2
Klitmøller	Thisted Kommune	881	24,9
Vejlby	Middelfart Kommune	1393	24,7
Rorup	Lejre Kommune	1498	23,9
Orø	Holbæk Kommune	848	23,7
Eltang	Kolding Kommune	376	22,1
Hørby	Mariagerfjord Kommune	1540	21,2
Åsum	Odense Kommune	523	20,5
Elev	Aarhus Kommune	1286	19,3
Alleshave	Kalundborg Kommune	88	18,2
Knebel	Syddjurs Kommune	772	16,6
Slots Bjergby	Slagelse Kommune	941	16,5
Ærøskøbing	Ærø Kommune	961	15,7
Øster Jølby	Morsø Kommune	589	14,8
Ottestrup	Slagelse Kommune	912	14,6
Hou	Langeland Kommune	548	14,1
Lisbjerg	Aarhus Kommune	1051	13,1
Glesborg	Norddjurs Kommune	961	13,1
Havnelev	Stevns Kommune	1344	12,7
Femø	Lolland Kommune	119	12,6
Birkende	Kerteminde Kommune	1649	12,3
Båge	Assens Kommune	25	12,0

Tabel 5: Nettotilflytningen til bedst placerede 25 landsbyer fra 2015-2021, i pct af befolkningen i 2015

Der er selv blandt de bedste 25 et blandet billede af landsbyer, der klarer sig godt. Hou på det nordlige Langeland ligger ikke tæt på noget. Der er 47 km til Svendborg by. Øster Jølby på Mors ligger også langt væk fra større byer med 39 km til Skive, men dog kun 22 km til Thisted.

Der findes en historie om denne vækst, som ofte kun har gyldighed for den landsby, historien handler om. Der er individuelle forklaringer, som ofte dækker over komplicerede forhold. Men ét står tilbage. **Der er ikke et overordnet mønster af tilbagegang i landsbyerne.** Der er rigtigt gode eksempler på fremgang og af mange forskellige grunde.

Landsbyer med succes med hensyn til fødselsoverskud

Nettofødselsoverskuddet blandt de bedste 25 landsbyer er præget af jyske landsbyer med en enkelt undtagelse fra Odense kommune i form af Åsum, der blot ligger 5 km fra Odense centrum.

Nettofødselsoverskuddet i de bedste 25 landsbyer fra 2015-21 samlet, pct i befolkningen i 2015			
Landsby	Kommune	Folketal 2015	Nettofødselsoverskud, pct
Blegind	Skanderborg Kommune	540	20,6
Elev	Aarhus Kommune	1286	15,0
Visby	Thisted Kommune	77	11,7
Otting	Skive Kommune	80	11,3
Agerø	Morsø Kommune	28	10,7
Åsum	Odense Kommune	523	10,7
Kasted	Aarhus Kommune	188	10,6
Gammelstrup	Viborg Kommune	139	10,1
Skinnerup	Thisted Kommune	241	10,0
Nollund	Billund Kommune	358	9,8
Gimming	Randers Kommune	795	9,3
Rousthøje	Varde Kommune	412	9,2
Dover	Skanderborg Kommune	1140	9,1
Lisbjerg	Aarhus Kommune	1051	8,7
Store Dalby	Hedensted Kommune	118	8,5
Tapdrup	Viborg Kommune	725	8,4
Gosmer	Odder Kommune	453	8,4
Frørup	Kolding Kommune	276	8,3
Egvad	Aabenraa Kommune	414	8,2
Vorning	Viborg Kommune	465	8,2
Væggerskilde	Ringkøbing-Skjern Kommune	343	8,2
Borum	Aarhus Kommune	549	8,0
Hjardemål	Thisted Kommune	150	8,0
Gislum	Vesthimmerlands Kommune	328	7,9
Kattrup	Horsens Kommune	380	7,9

Tabel 6: Nettofødselsoverskuddet for de 25 bedste landsbyer i perioden 2015-21 samlet, procent af befolkningen i 2015

Listen indeholder også de to landsbyer i Aarhus kommune, Elev og Lisbjerg, der er en del af byudviklingen i Århus. Men ellers er det landsbyer, der infrastrukturmæssigt ikke ligger alt for godt placerede rent geografisk. Gislum i Vesthimmerlands kommune, Hjardemål, Skinnerup og Visby i Thisted kommune, Væggerskilde i Ringkøbing-Skjern kommune, Egvad i Aabenraa kommune, Agerø på Mors,

Der er gengangere som Blegind og Dover fra Skanderborg kommune, der også er med på listen over de 25 bedste på nettotilflytning. Det er begge landsbyer, der er geografisk godt placeret i det østjyske og ser ud til at nyde godt af både tilflytning og et relativt stort fødselstal, der overstiger dødsfaldene kraftigt.

Nettoindvandring til landsbyerne

Der er stor forskel på de 25 bedst placerede landsbyer på nettoindvandring og de 25 bedst placerede landsbyer med hensyn til fødselsoverskud og nettotilflytning. Der er kun enkelte gengangere fra de andre lister. Freerslev i Faxe, Gjesing i Norddjurs og Varpelev i Stevns er genganger fra befolkningsudviklingslisten, men det er jo forklarligt, når befolkningen har haft en nettotilgang på hhv. 37%, 36% og 22% blot på grund af indvandring.

Nettoindvandring til landsbyer 2015-21 procent af befolkningen i 2015, top-25 af landsbyerne			
Landsby	Kommune	Folketal 2015	Nettoindvandring 2015-21 pct. af befolkningen i 2015
Freerslev	Faxe Kommune	166	37,4
Gjesing	Norddjurs Kommune	571	35,7
Varpelev	Stevns Kommune	232	22,4
Skorup	Favrskov Kommune, Silkeborg Kommune	308	21,8
Hornum	Hedensted Kommune	156	20,5
Udby	Middelfart Kommune	431	20,4
Mygind	Syddjurs Kommune	106	17,0
Øster Ulslev	Guldborgsund Kommune	465	16,8
Durup	Rebild Kommune	1292	16,1
Vedersø	Ringkøbing-Skjern Kommune	337	16,0
Henne	Varde Kommune	819	15,8
Blidstrup	Morsø Kommune	130	15,4
Lerbjerg	Favrskov Kommune	143	15,4
Flejsborg	Vesthimmerlands Kommune	328	13,7
Uhre	Ikast-Brande Kommune	488	13,5
Lillebrænde	Guldborgsund Kommune	270	13,0
Lindknud	Vejen Kommune	915	12,9
Bringstrup	Ringsted Kommune	385	12,7
Nørre Nissum	Lemvig Kommune	1354	12,7
Gundersted	Vesthimmerlands Kommune	349	12,3
Ølstrup	Ringkøbing-Skjern Kommune	480	12,3
Skærum	Frederikshavn Kommune	407	12,3
Haurvig	Ringkøbing-Skjern Kommune	256	11,7
Venslev	Slagelse Kommune	198	11,6
Torsted	Ringkøbing-Skjern Kommune	371	11,6

Tabel 7: Nettoindvandringen 2015-21 i procent af befolkningen i 2015, de 25 bedste landsbyer

Indvandring til landdistrikterne og landsbyerne sker i Danmark hovedsageligt fra mennesker, der kommer hertil for at arbejde og typisk i landbrug og industri. Derfor indeholder listen

over landsbyer med den bedste udvikling på nettoindvandring også landsbyer fra typiske landbrugskommuner som Varde, Vejen, Ringkøbing-Skjern, Lemvig. Derudover også til industrikommuner med landbrug som Hedensted og Favrskov.

Når der er to kommuner på en landsby, er det fordi sognet ligger ind over kommunegrænsen mellem de to kommuner, som Skorup i Favrskov og Silkeborg kommuner.

Det er også markant, at indvandring faktisk har givet ret stor vækst til landsbyerne, som i øvrigt også i denne liste varierer meget i størrelse. Der er to landsbyer med mellem 1000-1500 indbyggere, og resten ligger mellem 1 og 999 indbyggere med hele 20 i gruppen mellem 1-499 indbyggere.

Så nettoindvandring er noget, der bringer vækst til små landsbyer, der ligger helt andre steder end dem, der vokser på grund af nettotilflytning og nettofødselsoverskud.

Succes har mange opskrifter

Man kan også måle udviklingen i de bedste landsbyer på tilflytningen i procent af befolkningen i 2015, på udviklingen i de 30-39-årige, udviklingen i børn mellem 0-9 år og de øvrige områder, vi har berørt tidligere i denne rapport. Resultaterne ligner de tre lister, vi lige har set på.

Det er et blandet billede af succes. Der er en del landsbyer beliggende tæt på store byer, som klarer sig rigtigt godt. Der er også landsbyer, som slet ikke ligger tæt på store byer, men alligevel klarer sig godt. Andre ligger lige i et infrastrukturelt smørhul som Trekantområdet eller mellem Skanderborg og Ry, mens andre igen ligger på Møn eller Mors.

Så der er ikke én konklusion om, hvordan en landsby skal ligge for at få succes. Det er heller ikke nødvendigvis bedst at være en stor landsby – mange meget små klarer sig også godt. Der er flere muligheder for at få succes befolkningsmæssigt.

Ved at måle på flere måder får vi også et komplekst billede af succes. Det er ikke de samme landsbyer, der klarer sig godt på nettotilflytning, med fødselsoverskud og med befolkningsudviklingen. Der er store forskelle, her hvor vi er oppe i de øverste 2% af landsbyerne - altså lidt under en femtedel af den 10. decil.

Der er dog gengangere. Blegind i Skanderborg kommune er med i alle tre opgørelser. Dover fra samme kommune er også med på de tre områder befolkningstilvækst, nettotilflytning og nettofødselsoverskud. Elev og Lisbjerg i Aarhus kommune er også med i alle de tre lister. Klitmøller i Thisted kommune er med på både befolkningsudvikling og nettotilflytning og på flere andre områder som vækst i de 30-39-årige og i de 0-9-årige.

Så nogle har lidt mere succes end andre, men blot eksemplerne overfor viser, at billedet er komplekst. Det er faktorer i den enkelte landsby, der spiller en afgørende rolle. Lad os derfor se på, hvad forskellige forhold betyder for udviklingen.

Kapitel 3. Hvilke faktorer påvirker udviklingen i landsbyerne?

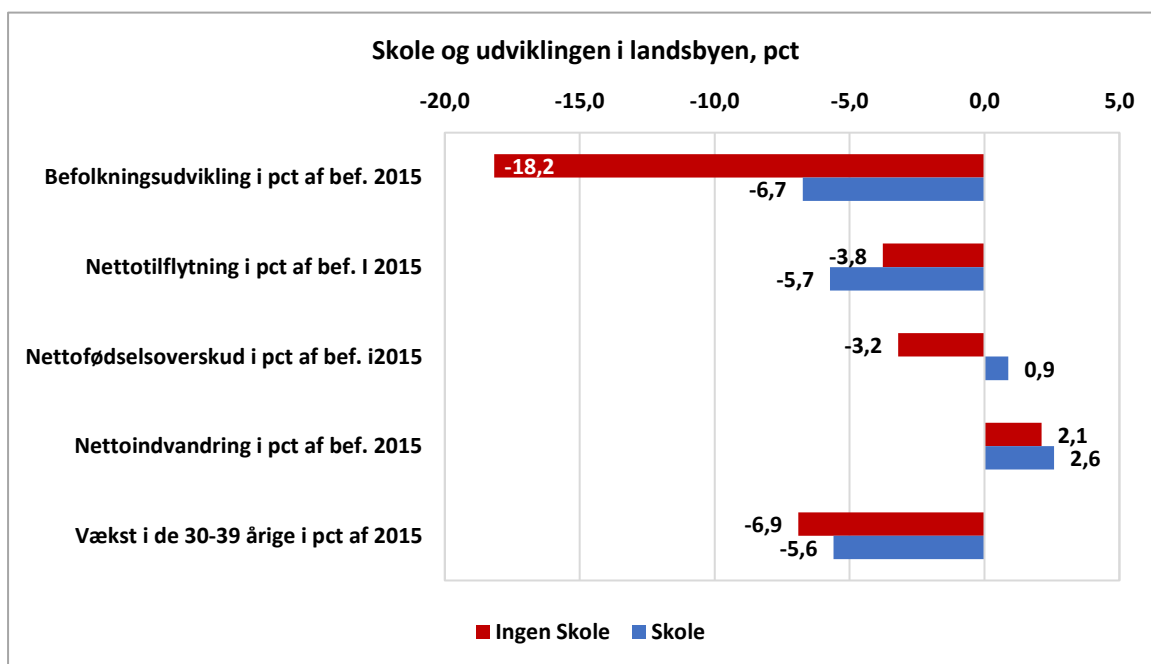
En række forhold har betydning for attraktiviteten i en landsby. Vi har undersøgt forholdene omkring skole, daginstitution, gymnasium og erhvervsskole. Dagligvarehandel i området indgår også i undersøgelsen, og vi har også målt på fjernvarme og fjernvarmeprisen. Endelig har vi inddraget landsdel som en mulig forklaring samt set på indkomstudviklingen.

Der er mange faktorer, der kan påvirke udviklingen i en landsby. Men der er også visse begrænsning i, hvad vi kan undersøge, da der ikke findes tal for alle forhold.

Vi kan finde tal for den enkelte landsbys udvikling, som er anvendt i rapporten indtil nu. Men en række af de andre forhold kan kun måles på postnummer, og ikke på sogn. Det giver mulighed for fejl i målingerne, især når vi har meget store postnummerområder.

Det er heldigvis ikke særlig udbredt, men eksempelvis er postnummer 4000 Roskilde et meget stort område, og postnummer 7400 Herning er også et meget stort område. Appendix om metoder udbygger disse betragtninger, der dog ikke har udgjort et større problem i analysen.

Skole i landsbyen

Figur 10: Betydning af skole og udvikling i landsbyen, udviklingen fra 2015-21

Skole i området har stor, positiv betydning for befolkningsudviklingen i en landsby. I landsbyer uden en skole er befolkningen faldet med 18,2 % i perioden. Derimod er befolkningen kun faldet med 6,7 % i landsbyer med en skole. Befolkningen i landsbyer med skole har derfor klaret sig meget bedre end landsbyer uden skole. I landsbyer uden skole falder befolkningen 3 gange så hurtigt som i landsbyer med skole. Tallene dokumenterer, at der er store forskel i befolkningsudviklingen afhængig af tilstedeværelsen af en skole eller ej.

For nettofødselsoverskuddet har skole også stor betydning, da landsbyer med skole i gennemsnit har et fødselsoverskud på 0,9% af befolkningen samlet fra 2015 til 2021, mens landsbyer uden skole har et fødselsunderskud på -3,2%.

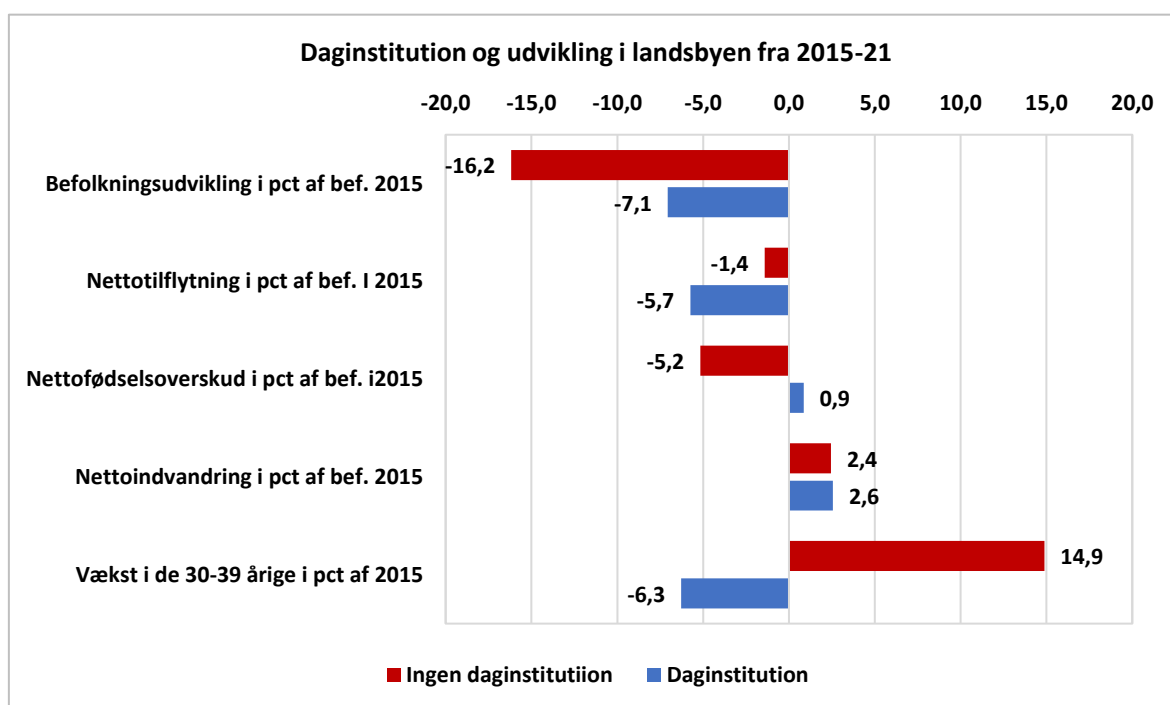
Nettoindvandringen er også højere til landsbyer med skole end til landsbyer uden skole. Udviklingen i de 30-39-årige er også bedre i landsbyer med skole end i de skoleløse landsbyer.

Der er ikke skelnet mellem folkeskole eller friskole, men landsbyer med folkeskole har en marginal bedre udvikling end landsbyer med friskole.

Nettotilflytningen til landsbyer med skole er lavere end til landsbyer uden skole, hvad der godt kan undre lidt. Der kan være flere forklaringer på dette. Landsbyer med skole har også unge mennesker boende hos familien, indtil de flytter hjemmefra, og det udløser sandsynligvis en større fraflytning af unge end andre landsbyer. De skoleløse landsbyer tiltrækker ikke børnefamilier, og derfor har de lavere fraflytning og dermed en højere nettotilflytning.

Det kan naturligvis også blot være på grund af flere dødsfald og en ældre befolkning i landsbyer med skole.

Daginstitution i landsbyen

Figur 11: Betydning af daginstitution for udviklingen i landsbyen

Daginstitution i området giver en bedre befolkningsudvikling end i landsbyer uden daginstitution. Landsbyer med daginstitution har en befolkningsudvikling, der er 9% af befolkningen i 2015 bedre end landsbyer uden daginstitution. Det er en markant forskel som forskellen på grund af skole.

Nettofødselsoverskuddet i landsbyer med daginstitution er også meget bedre end for landsbyer uden daginstitution. Der er et positivt nettofødselsoverskud på 0,9% i landsbyer med daginstitution og et negativt på -5,2% i dem uden.

Så daginstitution ser ud til, sammen med skole, at være en forudsætning for en god befolkningsudvikling og et højt fødselstal i landsbyerne.

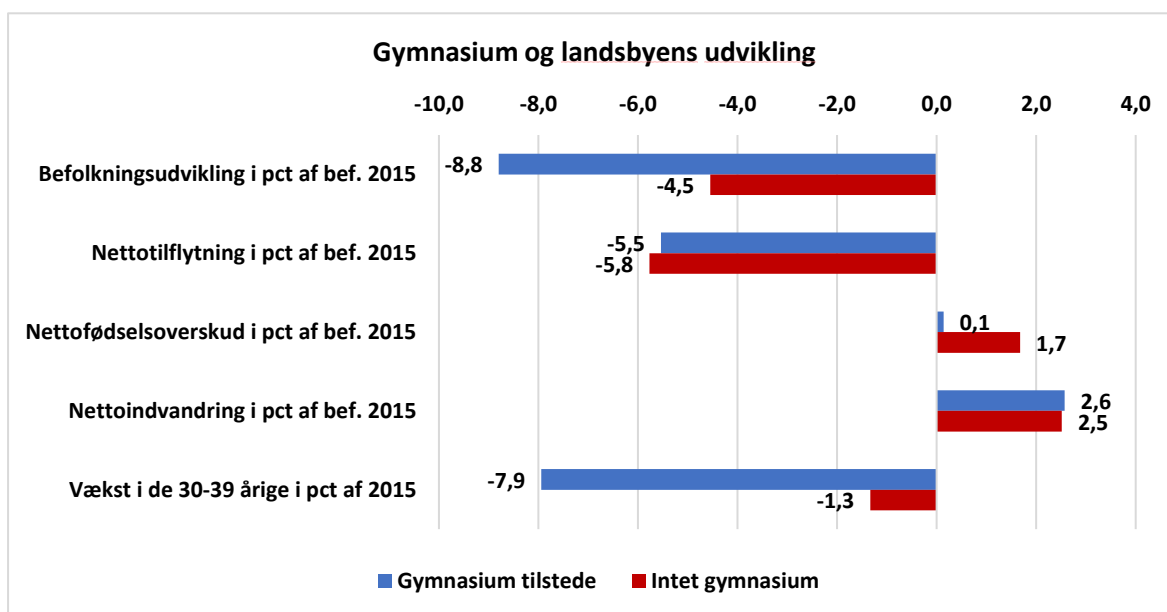
Men som ved skolerne er nettotilflytningen højst i landsbyer uden daginstitution og udviklingen i antallet af 30-39-årige er også bedre i landsbyer uden daginstitution. Det giver dog ikke en bedre befolkningsudvikling med nettotilflytningen og væksten i de 30-39-årige.

Når vi kigger på de enkelte landsbyer, er der landsbyer tæt på de store byer med stor nettotilflytning og stor vækst i gruppen af yngre familier, mens der i områder langt fra storbyer er en anden udvikling. Da tallene her er gennemsnit, kan det være forklaringen på sammenhængen.

Der er skole i omkring 95% af landsbyerne, og daginstitution eller kommunal pasning i omkring 97% af landsbyerne. Det betyder, at der er omkring 70 landsbyer uden skole og færre uden daginstitution. Derfor kan enkelte landsbyer betyde meget for gennemsnittet af landsbyer uden skole og uden daginstitution.

Gymnasium og erhvervsskole

Gymnasium eller erhvervsskole findes i omkring 33% af landsbyernes postnummer. For erhvervsskolerne er der stort set ingen forskel mellem de fem mål for udviklingen i landsbyen, så det har åbenbart ingen betydning for udviklingen i landsbyer på de fem mål.

Figur 12: Betydning af gymnasium i landsbyens område

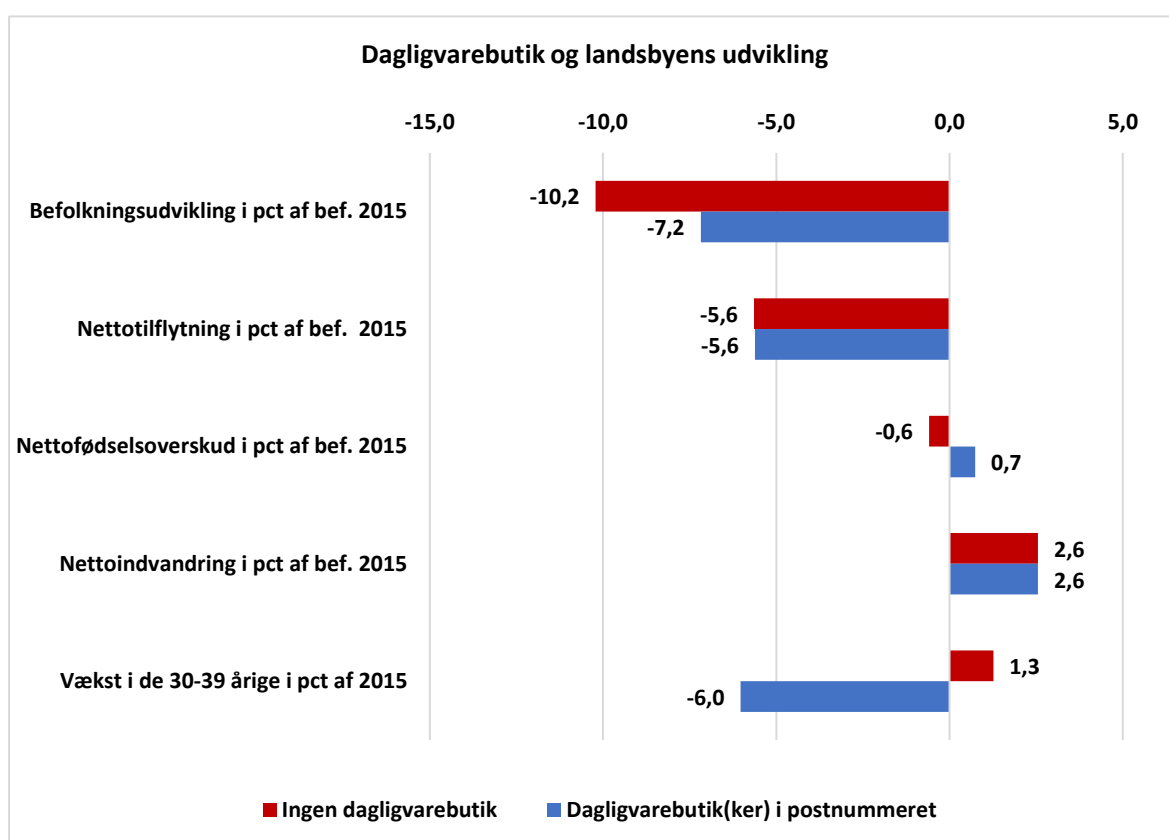
Gymnasium har kun positiv betydning for nettotilflytningen og nettoindvandringen, mens det har negativ indvirkning på befolkningsudviklingen og nettofødselsoverskuddet samt på væksten i gruppen 30-39 år. Det ser altså ikke ud til at være en stor fordel for en landsby at have et gymnasium i området rundt om landsbyen. Men det giver befolkningstilvækst.

Vores øvrige undersøgelser af flyttemønstre viser i hvert fald, at børnefamilier ikke flytter efter gymnasium eller erhvervsskole, men at skole og daginstitution har stor betydning for bosætning. (*Boligmarkedet frem mod 2030 og 2035*, Forenet Kredit, 2021; *Bosætningsundersøgelse for Herning kommune, Fremforsk, 2014, Bosætningsundersøgelse for Skive Kommune, Fremforsk 2018*).

Fra disse undersøgelser ved vi også, at tilflyttere har lagt vægt på dagligvarebutik i området, når de valgte en ny bolig. Derfor har vi også set på det i forhold til landsbyerne.

Dagligvarebutik

Tilstedeværelse af en dagligvarebutik har betydning for udviklingen i en landsby i perioden 2015-2021. Befolkningsudviklingen er bedre med 3% større befolkning i landsbyer med dagligvarebutik end i dem uden.

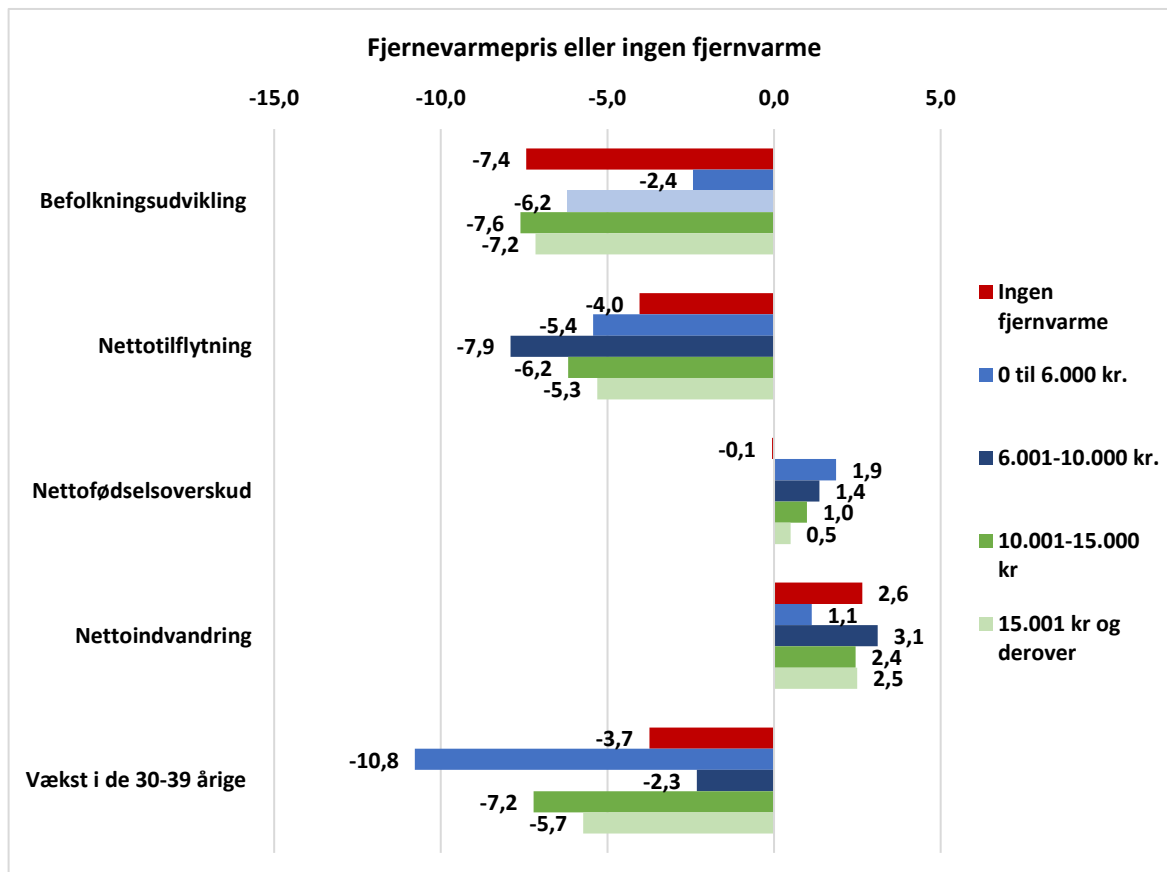
Figur 13: Betydning af dagligvarebutik, pct af befolkningen i 2015

Nettofødselsoverskuddet er også positivt i landsbyer med dagligvarebutik med 0,7% og -0,6 i landsbyer uden dagligvarebutik. Nettotilflytningen er den samme, så igen ikke helt klare tal for betydningen for nettotilflytningen, mens de 30-39-årige har tilbagegang i landsbyer med dagligvarebutik modsat dem uden. Nettoindvandringen er den samme og yder i alle landsbyerne et positivt bidrag til befolkningen.

Omkring 94% af alle landsbyer har dagligvarebutik i området, så langt de fleste har altså denne mulighed.

Fjernvarme

Har opvarmningsmuligheder i en landsby betydning for udviklingen i landsbyen? Umiddelbart forekommer det logisk, at lave opvarmningspriser skulle give en bedre udvikling i landsbyen end de steder, hvor man må opvarme med oliefyr, gas eller anden dyrere varmekilde.

Figur 14: Betydning af fjernvarme, i pct af befolkningen i 2015

Det er tydeligt, at billig fjernvarme på under 6000 kr. om året for opvarmning af et 130 kvm standardhus giver en bedre befolkningsudvikling end i andre landsbyer. Op til 10.000 kr. om året i gennemsnitspris på et standardhus hjælper også på befolkningsudviklingen. For højere priser er resultatet ikke entydigt.

Det giver også et bedre nettofødselsoverskud at have billig fjernvarme. Plus 1,9% for den billigste fjernvarme, 1,4% for næst billigste, 1,0% for tredje billigste og selv for den dyreste gruppe er der en gevinst i forhold til landsbyer uden fjernvarme.

Nettotilflytningen er ikke entydig. Den dårligste udvikling er for landsbyer med fjernvarme til mellem 6-10.000 kr. og den mindst negative udvikling for landsbyer uden fjernvarme.

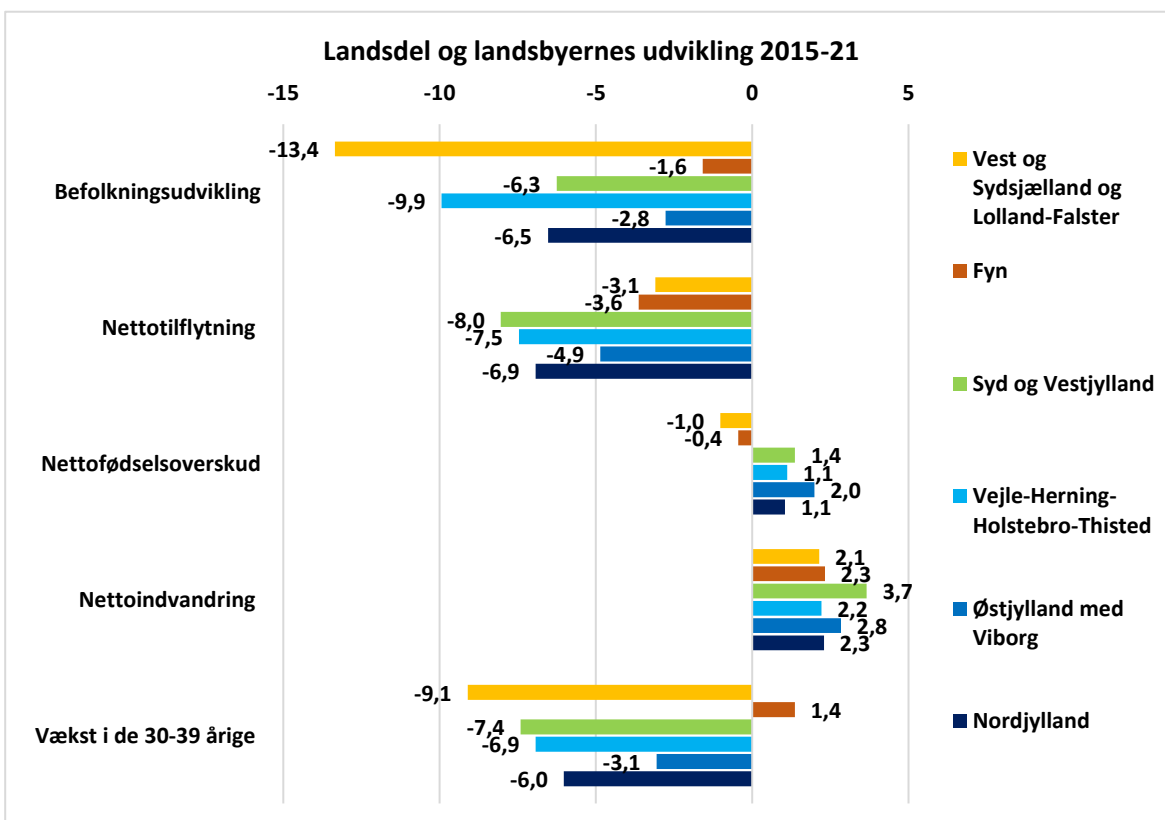
Det skal bemærkes, at landsbyer med fjernvarme i den billigste kategori er ret få – under 20 i alt.

For de øvrige områder er mønstret i tallene ikke til at konkludere, om fjernvarme i landsbyer giver en bedre eller dårligere udvikling. Nettoindvandringen er næsten neutral, mens væksten i de 30-39-årige er mindst negativ i landsbyer med fjernvarme til 6-10.000 kr. om året.

Landsdel og landsbyudvikling

Hvordan går det med landsbyerne i forskellige dele af landet, Vi har opdelt områderne udenfor Storkøbenhavn og Nordsjælland, som er de områder, vi undersøger, efter det første ciffer i deres postnummer.

Det giver nogle rene opdelinger med region Sjælland som ét område, Fyn som ét, Østjylland som ét, Nordjylland er undtaget Thisted kommune. Sydjylland er dog med Ringkøbing-Skjern, men undtaget Vejle og dele af Hedensted kommuner. Disse områder er sammen med Herning, det meste af Ikast-Brande, Holstebro, Struer, Lemvig, Thisted og Skive et samlet område. (Se appendix om data for de detaljerede afgrænsninger).

Figur 15: Landsdel og landsbyerne fra 2015-21, fem områder i pct af befolkningen i 2015

Med inddragelse af landsdele bliver billedet af landsbyernes udvikling mere kompliceret. På Fyn klarer landsbyerne sig godt på befolkningsudvikling, nettotilflytningen og på vækst i 30-39-årige, men ikke på nettofødselsoverskud og på nettoindvandringen.

Vest og Sydsjælland med Lolland-Falster klarer sig dårligt på befolkningsudviklingen og væksten i de 30-39-årige. På nettofødselsoverskuddet er der underskud, men landsdelen har den bedste nettotilflytning af områderne, og indvandringen ligger næsten på linje med de øvrige.

Østjylland ligger som anden eller tredjebedst i alle fem kategorier, og klarer sig derfor all-round ret godt, men slår ikke ud med topplaceringer. Men det går i gennemsnit godt for landsbyerne i området.

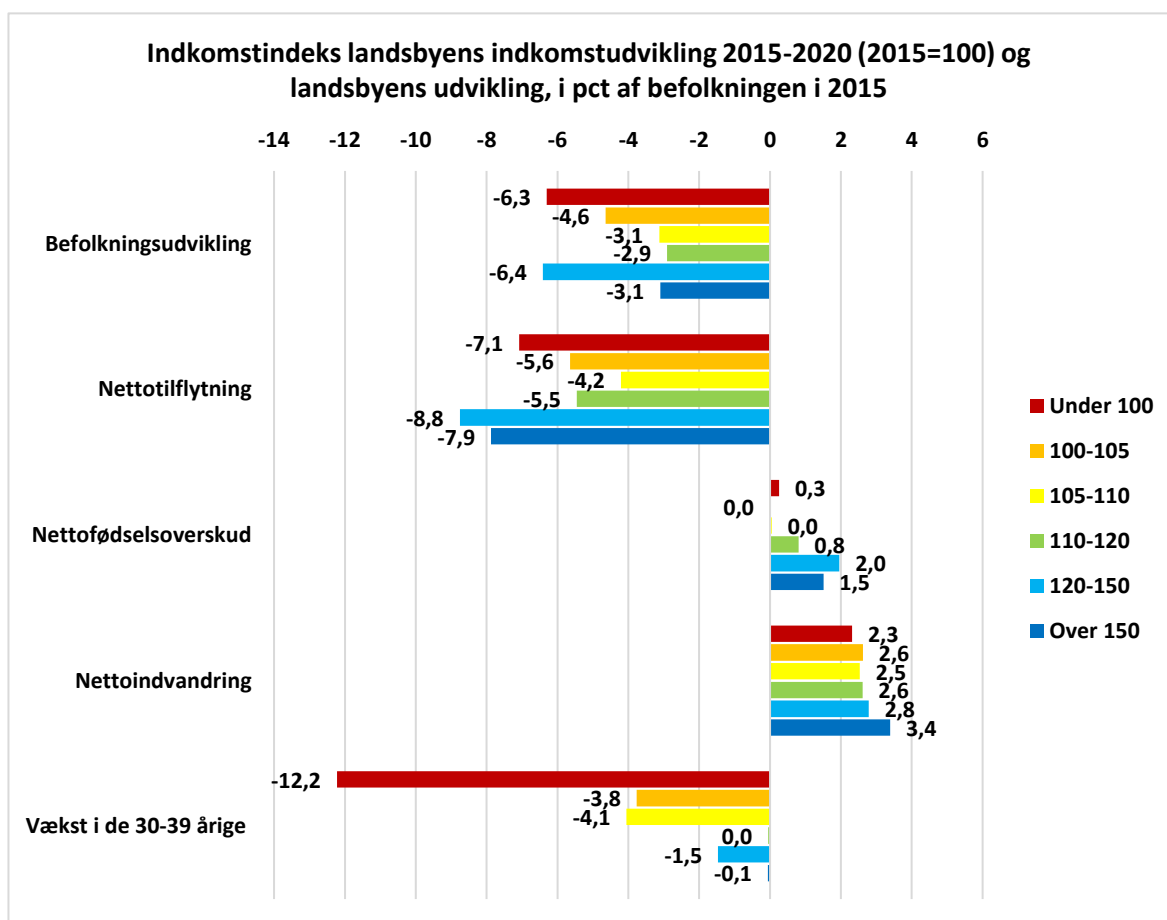
Skal man sige noget om området diagonalt fra Vejle til Thisted er det, at landsbyerne i dette område ikke klarer sig helt så godt som gennemsnittet, men man ligger ikke i bunden på nogen områder. Det samme gælder Nordjylland og til dels Syd- og Vestjylland.

Det er egentligt forbavsende, at Syd- og Vestjylland og Nordjylland ikke er i bunden af opgørelsen. Det viser det komplicerede og nuancerede billede af store forskelle mellem de enkelte landsbyer.

I Thisted har vi også en af de bedste landsbyer i form af Klitmøller, og på samme måde dukker der landsbyer op på top-25 listerne i de andre områder, som mange nok ville forvente var områder med generel tilbagegang i landsbyerne.

Indkomst og udvikling

Tallene om indkomst er fra de enkelte sogne. Så det er den faktiske indkomstudvikling i landsbyerne, vi ser på i det næste afsnit.

Figur 16: Betydning af indkomstudvikling 2015-2021, indeks ift. fem områder i pct. af befolkningen i 2015

Befolkningsudviklingen er lavest blandt de landsbyer, hvor indkomsten blandt indbyggerne har været faldende, men lige så lav for landsbyer med en indkomststigning på 20-50% (indeks 120-150). Den øverste kategori over 150 skal man ikke lægge så megen vægt på, da der blot er 19 landsbyer i kategorier og nogle af dem med ret få indbyggere.

Nettotilflytningen er størst for landsbyer med en moderat, positiv indkomstudvikling. Fødselsoverskuddet stiger med stigende indkomst i perioden, undtaget for indeks over 150, og nettoindvandringen er højere jo højere indkomst, men forskellene er ikke særligt store.

Så hvordan er sammenhængen mellem indkomstudvikling og fremgang i landsbyerne? Landsbyer med negativ indkomstudvikling har de dårligste tal for udviklingen i landsbyer, og moderat indkomststigning ser ud til at gavne landsbyerne mere end høj vækst.

Når vi taler om indkomst i landsbyerne og tilflytning, fødselsoverskud og indvandring er der også mulighed for, at sammenhængen faktisk i et vist omfang er omvendt. Det kan være tilgangen af nye indbyggere, der skaber indkomstfremgangen og ikke indkomstfremgangen, der skaber tilgangen af nye indbyggere.

Så den konklusion, der er holdbar, er, at der er sammenhæng mellem de to ting. Så højere indkomster skaber ikke nødvendigvis fremgang, men derimod er det nok sandsynlig, at fremgang for landsbyen skaber højere indkomster gennem nye indbyggere og indkomstfremgang hos dem, der skaber fødselsoverskuddet. Det er typisk de yngre familier, der får børn, og de er i en alder, hvor lønnen ofte stiger hurtigere end for resten af arbejdsmarkedet på grund af karrierespring og jobskifte.

Kapitel 4. Sammenhængen mellem de forskellige forklaringer

Landsbyens størrelse har betydning for befolkningsudviklingen. Jo større landsbyen er, jo bedre befolkningsudvikling.

De forskellige landsdele har også betydning for befolkningsudviklingen. Nogle landsdele, som Fyn har generelt en bedre befolkningsudvikling for landsbyer end andre landsdele som Vest- og Sydsjælland & Lolland-Falster samt Østjylland.

Landsdelene i undersøgelsen

Landsdelene (områderne) består af de første ciffer i området postnummer. Altså er Aarhus med postnummer 8000 en del af område 8 Østjylland, Herning (7400) en del af område 7.

Område 4: Sjælland og Lolland-Falster

Område 5: Fyn

Område 6: Syd- og Vestjylland

Område 7: Vejle, Herning, Holstebro og Thisted (Diagonaljylland)

Område 8: Østjylland

Område 9: Nordjylland excl Thisted

- Se appendix for en præcis opdeling på Danmarkskortet side 41

Sammenhængen mellem område, størrelse og befolkningsudvikling er dog mere kompliceret. Sammenhængen mellem område og befolkningsudvikling er forskellige efter størrelsen af landsbyerne. Det skal forstås sådan her: For de store landsbyer er sammenhængen mellem landsdel og befolkningsudvikling anderledes end den er for de små landsbyer.

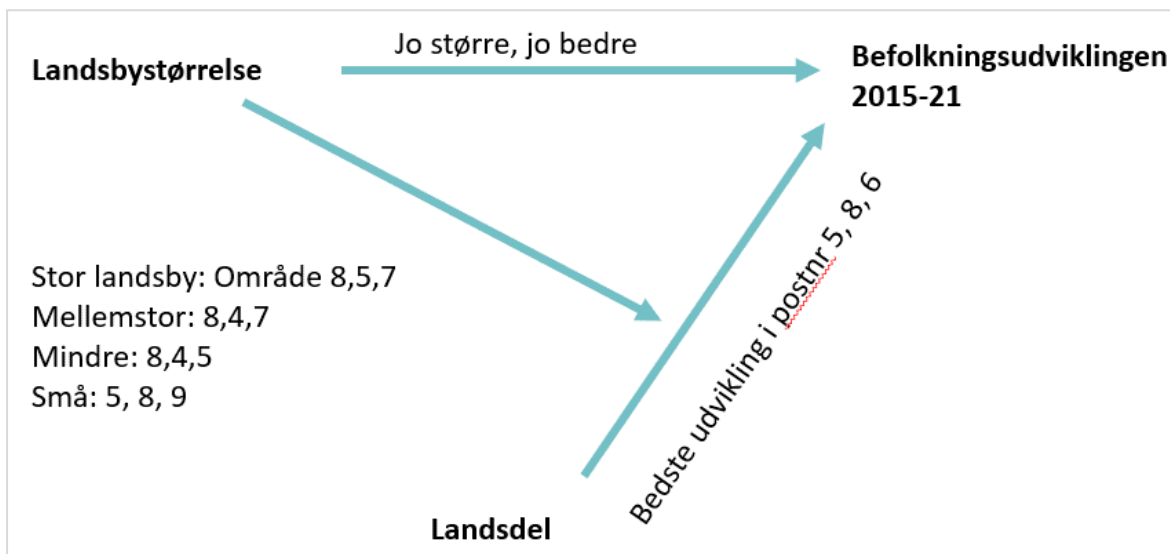
De små landsbyer klarer sig bedst på Fyn, medens de store landsbyer klarer sig bedst i Østjylland. Det er vist i figur 17 på den måde, at landsbystørrelsen påvirker sammenhængen mellem landsdel og befolkningsudviklingen.

De fire talrækker i figuren, som står ud for pilen mellem Landsbystørrelse og hen til den pil, der går mellem Landsdel og befolkningsudvikling, viser rækkefølgen for de 3 bedste landsdele i forhold til befolkningsudviklingen. For de små landsbyer er rækkefølgen 5,8,9 svarende til Fyn, Østjylland og Nordjylland. For de store landsbyer er rækken 8,5,7, der udgør Østjylland, Fyn og Diagonaljylland (Vejle, Herning, Holstebro og Thisted).

Så for de store landsbyer er det Østjylland, der klarer sig med Fyn og Diagonaljylland som nummer 2 og 3, mens det for de små landsbyer er Fyn, der klarer sig bedst, med Østjylland på 2. pladsen og Nordjylland på 3. pladsen

Det kaldes **interaktion**, når to faktorer (variabler) som landsbystørrelse og postnummerområde **påvirker hinandens påvirkning af befolkningsudviklingen**.

Det betyder, at vi må nuancere billedet af de små landsbyer med, at det næsten ikke går tilbage for dem på Fyn, men går meget kraftigere tilbage for landsbyer af samme størrelse på Sjælland.

Figur 17: Interaktion imellem landsbystørrelse, landsdel og befolkningsudvikling

Rækkefølgen for hvilke områder i landet, der har den bedste befolkningsudvikling for landsbyerne, må også nuanceres med størrelsen af landsbyerne.

De små klarer sig bedst på Fyn, de store og mellemstore bedst i Østjylland.

De nordjyske små landsbyer klarer sig i sammenligning med resten bedre (nummer 3) end ved de øvrige størrelser af landsbyer, mens store og mellemstore landsbyer fra Vejle Herning-Thisted området (postnummer 7xxx) klarer sig bedre end de andre, og ligger nummer tre ud af seks.

De andre størrelser af landsbyer i Diagonal-Jylland område 7 ligger nummer fem.

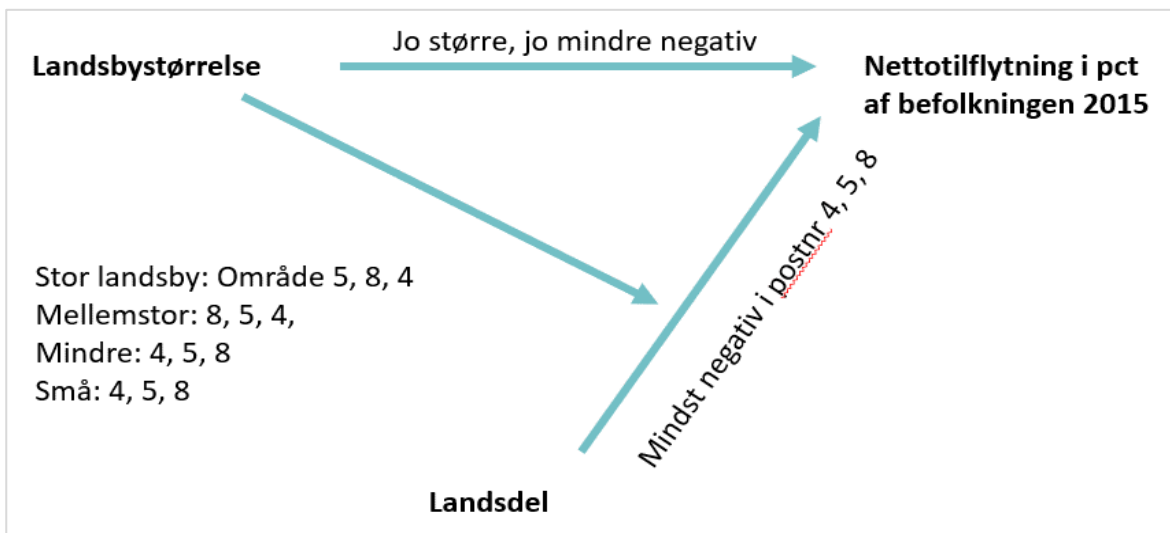
De sjællandske er særligt interessante, da de mellemstore og mindre landsbyer klarer sig godt som nummer to ud af seks, mens de små ligger klart sidst med en kraftig befolkningstilbagegang. De store landsbyer på Sjælland har en relativ lav befolkningsfremgang sammenlignet med de øvrige store landsbyer i Danmark.

Kan det bruges til noget i praksis? Ja, det har faktisk stor betydning, hvis en kommune eller en landsdel vælger at gøre noget for at fremme udviklingen i landsbyerne. Man kan ikke blot overføre den generelle konklusion om, at det gør bedst for de store og dårligt for de små.

På Fyn klarer de små landsbyer sig relativt set bedre end alle andre landsbyer i landet, mens det er anderledes på Sjælland, hvor det er de mellemstore og mindre landsbyer, der klarer sig bedre end i resten af landet.

Interaktion præger billedet

Hvis vi måler på nettotilflytningen til landsbyerne, ser vi et lignende billede for påvirkningen fra landsbystørrelse og landsdel. De store landsbyer fra område 8 Østjylland klarer sig bedst, mens det er landsbyerne på Sjælland, der klarer sig bedst blandt de små. De små østjyske landsbyer er blot nummer tre.

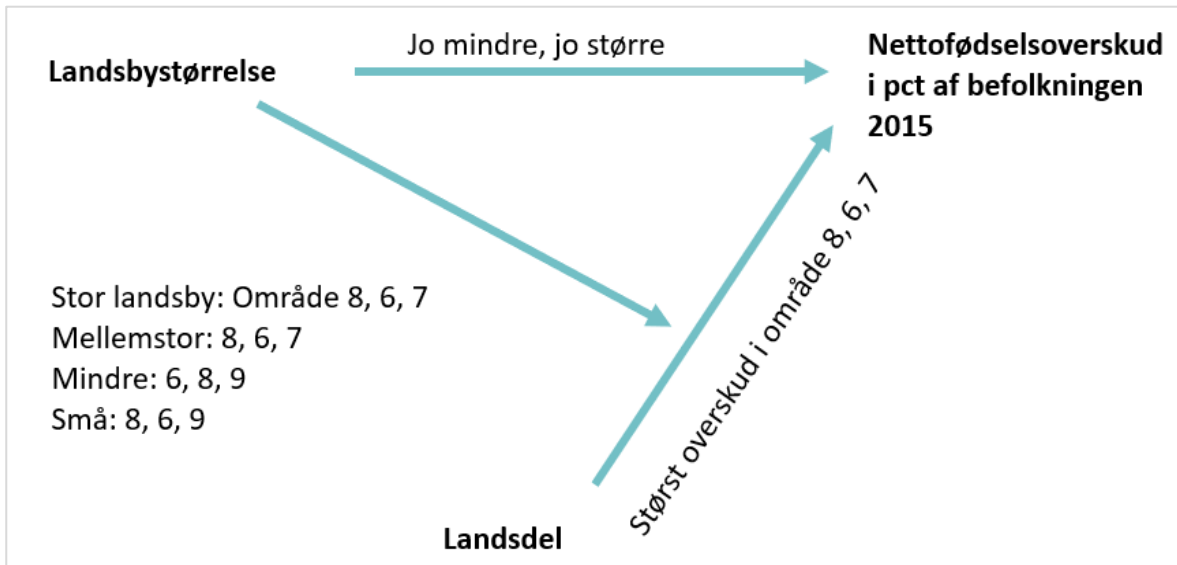
Figur 18: interaktion imellem landsbystørrelse, landsdel og nettotilflytning

Det, at de enkelte områder bytter plads i forhold til, hvilket område der klarer sig bedst, er i sig selv udtryk for interaktion. Interaktion er et metodisk-statistisk begreb, der søger at beskrive et kompliceret forhold imellem tre faktorer (variable), hvor der ikke blot er påvirkning fra hver enkelt af faktorerne til eksempelvis nettotilflytningen, nettofødselsoverskuddet eller befolkningsudviklingen, men også foregår en påvirkning af sammenhængen mellem eksempelvis landsdel og nettotilflytning.

Det betyder, at når man konkluderer på sammenhængen mellem forskellige faktorer, skal man være klar over, at sammenhængen i Nordjylland er meget forskellig fra sammenhængen på Sjælland. Det samme gør sig gældende mellem de andre områder som Østjylland, Syd-og Vestjylland, Fyn mv.

Endnu et eksempel på interaktion er sammenhængen mellem landsbyens størrelse, nettofødselsoverskuddet og landsdel. Jo mindre landsbyen er, jo større er fødselsoverskuddet. Landsdelene Østjylland, Syd- og Vestjylland og Vejle-Herning-Thisted klarer sig bedst på fødselsoverskud. Som figuren viser klarer Østjylland sig bedst for de store og mellemstore og små landsbyer, mens Syd og Vestjylland klarer sig bedst for de mindre landsbyer.

Læg også mærke til, at det tredjebedste område for de store og mellemstore landsbyer er Vejle-Herning-Thisted (7), mens det for de små og mindre er Nordjylland (9). Igen er der tydelig interaktion mellem de tre faktorer.

Figur 19: Interaktion mellem landsbystørrelse, landsdel og nettofødselsoverskud

I resten af vores data, finder vi lignende sammenhænge. En positiv befolkningsudvikling og niveauet for nettotilflytningen hænger sammen med skole i området for de store landsbyer. Deres udvikling har gavn af skole i området. Det er faktisk ikke tilfældet for de små og mindre landsbyer.

Ser vi på landsdele, er der størst udbytte af skole i nærheden i Østjylland og i Vejle-Herning-Thisted landsdelen, mens det gavner mindre i de øvrige landsdele.

De små landsbyer har størst fordel af daginstitution i området, da det giver både bedre befolkningsudvikling og fødselsoverskud. De mindre landsbyer har også gavn af daginstitution, da det giver et større fødselsoverskud at have daginstitution.

Tilstedeværelse af fjernvarme fremmer befolkningsudviklingen i Syd- og Vestjylland og i Nordjylland, men ikke i de øvrige landsdele.

Tilstedeværelse af fjernvarme samvarierer med bedre udvikling på de 30-39-årige på Fyn, i Syd- og Vestjylland og lidt mindre i Vejle-Herning-Thisted landsdelen. Så hvis der er fjernvarme, er der en mere positiv udvikling i disse landsdele i gruppen mellem 30-39 år, modsat i de andre områder, hvor sammenhængen er det omvendte.

Tilstedeværelse af dagligvarebutik i landsbyens område ses sammen med mere vækst i befolkningen end i landsbyer uden dagligvarebutik på Vest- og Sydsjælland & Lolland-Falster, men ikke i de andre landsdele.

På andre områder holder sammenhængen, selv om vi inddrager landsdel eller landsbystørrelse i undersøgelsen. Der er en positiv sammenhæng mellem fødselsoverskud og daginstitution under alle betingelser. Både i alle landsdele og i alle størrelser af landsbyer. Så det ser ud til at fremme fødslerne i et område at have en daginstitution – ellers er forklaringen, at man kun flytter til disse områder, når man planlægger at få børn.

Appendix om data

Data i undersøgelsen stammer fra flere datakilder. Det er Danmarks Statistik, der er hovedleverandør af data om sogne, og dermed om den enkelte landsby eller bebyggelse i landdistriktsområde, som indgår i et sogn. Det er data, der beskriver disse sognes udvikling befolkningsmæssigt. I enkelte sogne er der kun spredt bebyggelse og ikke egentlige landsbyer, men i praksis giver det ikke de store udfordringer.

Der indgår 1458 sogne i undersøgelsen. Det er sogne, der ligger fra postnummer 4000 Roskilde til postnummer 9990 Skagen.

Det betyder at Hovedstadsområdet ikke er med i undersøgelsen. Store dele af Nordsjælland ligner Hovedstadsområdet, har en helt andet kollektiv trafikbetjening end resten af landet med S-tog og et finmasket motorvejsnet. Derfor er Nordsjælland heller ikke med i undersøgelsen, selv om enkelte landsbyer i området kunne kvalificere sig til at være med ud fra deres beliggenhed og udvikling. Men det er en mere ren afgrænsning at udelukke alle – også de nordvestligste i Nordsjælland.

Valget af sogne er pragmatisk, da det giver de bedste tilgængelige data. Det ville måske være endnu bedre at have data på samtlige landsbyer, men da det ikke umiddelbart findes, er sognene et rigtigt godt mål for det samme. Der er kun meget få sogne, der ikke repræsenterer en og kun en landsby. Fordelen er også, at vi får de lidt mere landlige bebyggelser i sognene regnet med til landsbyen i sognet.

Alle tal om befolkningsudviklingen samt indkomstdata stammer fra Danmarks Statistik og sognene. Vi har fået foretaget en specialkørsel hos Danmarks Statistik af sogne og postnumre med henblik på at koble flere data på vores database om landsbyerne. Det har gjort det muligt at få data om skoler, daginstitutioner, gymnasier, erhvervsskoler, fjernvarmeforsyning og fjernvarmepris samt dagligvarebutikker med i datagrundlaget. Disse oplysninger er kommet fra forskellige officielle og private kilder. Data om dagligvarebutikker er købt af Retail Institut of Scandinavia, som står for validiteten af disse data. De øvrige stammer fra officielle opgørelser.

Der kan naturligvis være problemer forbundet med at koble sogne med postnumre, men vi har kigget data grundigt igennem, og kan se, at der er ret få problemer forbundet med dette. Postnummer 4000 Roskilde indeholder flere landsbyer udenfor Roskilde, og det gør Postnummer 7400 Herning også. Det samme gælder i mindre grad for 5-6 andre postnumre. Vi har kigget data igennem for de enkelte landsbyer og ikke fundet noget stærk afvigende i disse data, når vi ser på befolkningstallene sammen med de tal, der stammer fra postnumre.

Validiteten i data må vi anse som meget høj, når vi taler om befolkningsdata som befolkningsudviklingen, nettotilflytning, nettoindvandring, fødselsoverskud, flyttetotal og udviklingen i aldersgrupper samt opgørelsen af indkomster og indeks for indkomstudviklingen.

Når det gælder de øvrige tal, anser vi validiteten for data som høj, da opgørelsen er ret let, når det angår skoler, daginstitutioner, ungdomsuddannelsesinstitutioner, fjernvarme mv. Dagligvarebutikkerne står leverandøren inde for, men stikprøver viser gode data.

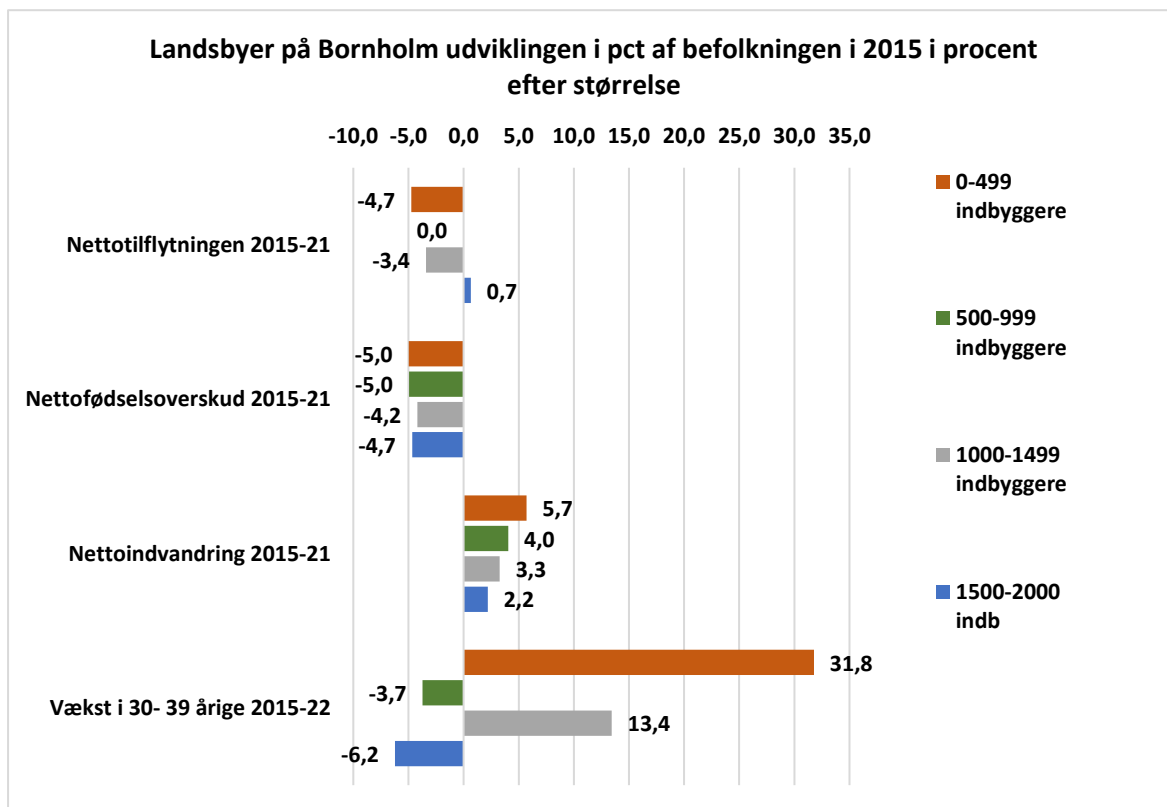
Rent metodisk mener vi også, at der er rimelig god definitions-mæssig validitet fra postnummerforekomst til forekomst i området omkring landsbyen. Når vi kun siger rimelig god, er det fordi der enkelte steder er ret langt geografisk indenfor postnummeret – ikke af andre

grunde. Se kortet over postnumre nedenfor, hvor også de enkelte områder, som udgør undersøgelsens landsdele, er optegnet.

Appendix Bornholm

På Bornholm er der 17 landsbyer og Christiansø. Ved det datavalg, vi har foretaget, kommer disse 18 områder ikke med i analysen. Men der er selvfølgelig også interesse i at se, hvordan udviklingen har været på Bornholm, især fordi øen de seneste år har været præget af tilflytning. Figur 17 indeholder nogle af disse data.

Figur 20: Udviklingen i landsbyer på Bornholm, 2015-21, i pct af befolkningen i 2015

Udviklingen på Bornholm ligner udviklingen i de øvrige landsbyer i landet. Men det er dog tydeligt, at nettofødselsoverskuddet er negativt for alle størrelser af landsbyer på Bornholm modsat resten af landet. Nettotilflytningen er positiv for de største landsbyer, mens nettoindvandringen er størst for de mindste landsbyer. Det samme gælder udviklingen i antallet af 30-39-årige, der er positivt og højt for de mindste landsbyer, men negativt for de største.

Det kunne tyde på, at tilflytningen og indvandringen af unge familier til Bornholm har gavnet de mindste landsbyer mest.

Alle landsbyer på Bornholm har skole og daginstitution samt dagligvarebutik og der er heller ikke forskel på de øvrige parametre på Øen.